

USPOREDBA NORMIRANJA RADA U STAROM I NOVOM KOLEKTIVNOM UGOVORU

PREGOVOR

Složenost i transparentnost

Sustav normiranja u visokom obrazovanju veoma je složen ako se žele postići ciljevi kao što su transparentnost, pravednija i ujednačenija distribucija radnih opterećenja te fleksibilna regulacija. Ta kompleksnost proizlazi iz naravi same organizacije rada u visokoškolskoj nastavi koja je iznimno složena per se. Ako je normiranje u takvom sustavu nediferencirano onda ono neminovno ima za posljedicu grube nepravde i nejasne odnose podložne manipulaciji na štetu nositelja nastavnog procesa.

Svrha analize

Ovim tekstom analizirana su svojstva novog¹ u odnosu na stari kolektivni ugovor² u dijelu koji se tiče obračunavanja i normiranja rada u visokom školstvu. Metodama niže matematike ona su ovdje i dokazana. Tekst razotkriva koji je ugovor bio konzistentniji, pravno, logički i fiskalno održiviji te za zaposlenike povoljniji, kako bismo osvijestili prednosti i eventualne nedostatke novog Kolektivnog ugovora za znanost i visoko obrazovanje. Kao takav on je nezamjenjiv tekst za sve one koji žele razumjeti sustav normiranja rada u visokom obrazovanju, ali i trajno štivo za sve one koji će se time ubuduće baviti.

Prvo poglavlje

Radi razumijevanja sustava normiranja nastavnog rada valjalo je prethodno razumjeti da je tzv. *rad iznad norme* u nastavi (kojega u novom ugovoru više nema), zapravo bio tek oblik prekovremenog rada, a ne zasebni način plaćanja rada neovisan od zakonskih ograničenja. Da bismo proveli ispitivanje sustava morali smo prvo krenuti od tog pitanja u prvom poglavlju. U njemu smo napravili i kratku *rekapitulaciju ključnih sadržaja* sustava normiranja rada prema starom ugovoru. Preispitali smo (*ne*)usklađenost njegovih odredbi sa *tadašnjim zakonskim propisima*. Prvo poglavlje završili smo usporedbama *najvažnijih parametara* pri obračunavanju normiranog rada iz starog kolektivnog ugovora s današnjim vrijednostima u kontekstu novih zakonskih rješenja (kojima se novi kolektivni ugovor morao prilagoditi, inače ga ne bi niti bilo).

Metodološka pitanja i kvantitativne relacije

Valjalo je također razjasniti *mnoge metodološke nejasnoće* koje nikada do sada nigdje nisu bile razjašnjene. Bavljenje s njima provlači se kroz cijeli tekst (nota bene: ne podcijenite fusnote!)

U prvom, a osobito u drugom poglavlju bavimo se mnogim *kvantitativnim relacijama* neophodnim za razumijevanje obračunavanja normiranog rada ne samo u starom, već i u novom ugovoru. Suština tih relacija je transformacija iz sadašnjih kontakt sati, odnosno bivših norma sati u *radne solarne sate*³ radi određivanja potrebne količine sati za izvođenje pojedinog kontakt sata nastave, bilo da je riječ o vježbama, seminarima ili

¹ Kolektivni ugovor za znanost i visoko obrazovanje potpisan 27. prosinca 2018. godine (NN broj 9/2019).

² Za potrebe ove analize **pod starim kolektivnim** ugovorom podrazumijevam pročišćeni tekst Kolektivnog ugovora za znanost i visoko obrazovanje iz 2007. godine (NN broj 101/2002, 203/2003) na temelju njegovog Dodatka IV (NN broj 11/2008), a koji se nalazi na web stranicama Sindikata znanosti, odnosno Kolektivni ugovor za znanost i visoko obrazovanje potpisan 16. lipnja 2008. godine (NN broj 93/2008). Ta tri dokumenta sadrže identična rješenja kada je riječ o normiranju rada.

³ Odlučili smo se za upotrebu termina *solarni radni sat* (zapravo obični radni sat u trajanju 60 minuta) da bismo svaki puta jasno imali na umu da se tu radi o univerzalnom radnom satu s kojim se obračunava ukupni fond radnog vremena a koji je prirodno mjerilo za kvantifikaciju različitih oblika izvođenja nastave. *Kontakt sat* je specifičan radni sat koji se odnosi samo na 1 neposredni sat nastave u predavaonici (predavanja, vježbe, seminari), dok je *norma sat* pojam iz starog ugovora koji je omogućio diferencijaciju u vrednovanju predavanja u odnosu na druge oblike nastave. Primjeri:

- ukupni fond plaćenih radnih sati godišnje iznosi 2088 radnih solarnih sati, a ukupni efektivni fond radnih sati iznosi 1800 istih;
- za 1 kontakt sat predavanja po novom ugovoru priznaje se 5,4 radna solarna sata (jer on traži ex ante i ex post poslove);
- nastavnik sa 150 kontakt sati predavanja ima ukupno 810 radnih solarnih sati po novom ugovoru;
- u starom ugovoru 1 sat predavanja vrijedio je 2 norma sata, a to je vrijedilo ukupno 5 radnih solarnih sati (u novom ugovoru nema više *norma sati*, jer su se oni pokazali kao metodološka redundancija bez puno svrhe).

Valja imati na umu da cijela filozofija postojanja ovakvih različitih nazivlja za sate potrebne za izvedbu specifičnih oblika nastave ima za svrhu njihovu transformaciju u broj solarnih radnih sati, kako bi se moglo uspoređivati, valorizirati, evidentirati i platiti veći rad od manjeg rada. 1 kontakt sat predavanja za koji nije potrebna priprema ili ne postoje obveze prema studentima ne može trošiti jednaki broj radnih solarnih radnih sati kao i za onaj za koji su ti poslovi nužni.

predavanjima, i bilo da je riječ o samoj nastavi, pripremi ili obavezama prema studentima. Ta potrebna količina radnih sati mjeri se brojem radnih solarnih sati, a obračunava u postotku godišnje plaće.⁴

Drugo poglavlje

U drugom poglavlju radimo konačne i konkretne *usporedbe starog i novog* ugovora. Počinjemo sa starim ugovorom i pregledom vrijednosti jednog norma sata u redovnom i prekovremenom radu.

Na tom mjestu upozoravamo na *jedan od najvećih nedostataka* starog kolektivnog ugovora, tj. da je 1 kontakt sat nastave u prekovremenom radu uvijek imao istu vrijednost neovisno o tome je li nastavniku trebala priprema za takav sat, odnosno je li imao obaveze prema studentima tragom održanog sata ili nije imao nikakvu obavezu.

Upozoravamo i na jedan *računski propust*, nastao još pri koncipiranju sustava, uslijed čega su u samom tekstu starog ugovora bile unesene neprecizne brojke. Problemu nekonzistentnih, netočnih pa čak i brojki s nezakonitim konzekvencama u starom kolektivnom ugovoru posvećeno je posebno poglavlje.

U drugom dijelu drugog poglavlja bavimo se *usporedbama za pojedina radna mjesta*. Uzeli smo u razmatranje predavanja i vježbe za znanstveno-nastavno osoblje i asistente na sveučilištima te predavanja na veleučilištima. Ostala radna mjesta nismo tretirali jer se mogu izračunati analogijom.

Tu upozoravamo na prevažnu promjenu, odnosno distinkciju u novom ugovoru u odnosu na stari. Naime, obračun prekovremenog rada više se ne obračunava na *osnovnu* godišnju plaću već na *ukupnu godišnju plaću*. Na temelju toga radimo usporedbe koliko 1 kontakt sat, npr. u predavanju, vrijedi više u prekovremenom radu po novom ugovoru nego u starom ugovoru. Rezultati su neočekivani za većinu nastavnika.

Kada je riječ o *asistentima* upozoravamo na niz pisanih pogrešaka (lapsus calami) u starom ugovoru, što je otežalo razumijevanje tih odredbi ljudima koji su ugovor trebali provoditi u praksi.

Problematizirali smo i veće nekonzistentnosti u starom ugovoru koje se tiču *nastavnog osoblja*, kako u opterećenjima, tako i u vrednovanju nastavnog sata kada je riječ o predavanjima. U novom ugovoru te su nekonzistentnosti uklonjene, što je precizno kvantificirano u dijelu koji se bavi nastavnim osobljem (predavačima i višim predavačima).

Upravo na primjeru predavača lako je uočiti *konzistentnost novog ugovora* u svima aspektima.

U tom kontekstu objašnjavamo i zašto su *norma sati* općenito bili *nepotrebni*.

Rekapitulacija

O ishodima i zaključcima ovog analitičkog napora vidi u zaključnom poglavlju.

⁴ Važno je upozoriti da te relacije polaze od eksplicitnih odredbi starog ugovora o vrijednosti 1 norma sata u tzv. radu iznad norme kao postotnom iznosu godišnje plaće. Primjerice u starom ugovoru piše da 1 norma sat u radu iznad norme iznosi 0,104% godišnje plaće.

I ANALIZA STAROG UGOVORA: RAD IZNAD NORME ILI/I PREKOVREMENI RAD

I.1. PRETHODNA PITANJA

Kao logički i pravni problem nameće se nekoliko upita, za koji nam nije dovoljan tekst starog ugovora, već ćemo morati ispitivati i interpretirati stvari temeljem obračunske logike i više drugih propisa. Prvo važno pitanje glasi:

- 1. Je li institut rada iznad norme bio odvojen od instituta prekovremenog rada, ili je s njim bio neodvojivo povezan. Može li se o jednome govoriti bez drugoga. Može li se jedno plaćati bez sagledavanja drugoga?**

Nakon odgovora na to pitanje, otvaraju nam se i dodatna pitanja i dileme koje ćemo ovdje pobrojati.

Pogledali smo prvo koja su rješenja po pitanju prekovremenog rada bila u sve četiri izmjene Zakona o radu od 1996. godine.

- ♦ Ako bi se prije 2010. godine (u vrijeme sklopljenog starog kolektivnog ugovora), na nekoj ustanovi radilo prekovremeno 10 sati tjedno (tj. maksimalno 25% ukupnog *tjednog* radnog vremena u prekovremenom) a da se to događa više od četiri tjedna neprekidno ili više od 12 tjedana ukupno u toku godine, trebalo je zvati inspekciju rada. Zaključujem da je *de facto* bilo moguće raditi prekovremeno maksimalno 25% ukupnog *efektivnog* radnog vremena *godišnje* ako bi to inspekcija rada dopustila. U sustavu znanosti i visokog obrazovanja bi to vjerojatno dopustila jer takav rad ne ugrožava zdravlje radnika (iako ju nikada nitko nije zvao).
- ♦ Međutim, čini se da u našem sustavu nije niti trebalo zvati inspekciju rada jer smo kolektivnim ugovorom dopustili da nastavnik odradi dvostruku normu, dakle, 360 norma sati.

Otvora se niz daljnjih pitanja koja nam pomažu razumjeti problem iz točke 1.

- 2. Koliko je bilo dopušteno raditi iznad norme i kako to znamo?**

Stari kolektivni ugovor je dopustio rad iznad norme u iznosu još jedne pune nastavne norme. Kako se to moglo ustvrditi?

Prije samog odgovora konstatiramo sljedeće:

- a. Pretpostavljamo da nitko do 2010. godine ne bi u našem sustavu branio rad od maksimalno 25% godišnjeg *efektivnog* radnog vremena u prekovremenom radu. 25% godišnje od *efektivnog* fonda radnih sati iznosi 450 radnih sati u 45 tjedana *efektivnog* rada (nota bene: 7 tjedana otpada na godišnje odmori i praznike).⁵
- b. Nakon 2010 do 2014. ograničenje je smanjeno na 20%, tj. na 8 sati tjedno a najviše 180 sati godišnje, ali može više, tj. ukupno 20% radnog vremena, uz odobrenje inspekcije rada.⁶

⁵ Kada bismo uzimali ukupni fond radnih sati onda bismo umjesto 450 radnih sati dobili $2088 \times 0,25 = 522$ radna solarna sata. Stoga se otvara pitanje trebamo li uzeti za bazu 2088 kao fond radnih sati godišnje ili 1800 *efektivnih* radnih sati? Kod određivanja **cijene rada** treba uzimati ukupni fond od 2088, a za **opterećenja** u prekovremenom radu *efektivni* fond od 1800, očišćen od 11 dana praznika (88 sati) i 5 tjedana godišnjih odmora (200 sati). Razlika je 288 sati ili 7,2 tjedna. Pri tome moramo imati na umu da je 10 sati tjedno prekovremenog rada bio gornji fiksni limit na tjednoj bazi. Iz Zakona je jasno da u ovlastima inspekcije rada nije bila mogućnost odobrenja prekoračenja tog tjednog limita, već je ona mogla dati odobrenje samo o tome da se može raditi više od 12 takvih tjedana s opterećenjem od 10 sati prekovremenih po tjedno. U visokom obrazovanju i znanosti uzimamo da je to tako bilo moguće 45 tjedana, jer nije štetilo zdravlju radnika, stoga to znači najviše 450 sati godišnje (45 tjedana x 10 sati). 45 tjedana uzimamo zato jer je to broj tjedana u kojima je maksimalno moguće raditi prekovremeno (dakle, nije moguće raditi za vrijeme godišnjeg odmora niti za vrijeme praznika). To dalje znači da je 450 zapravo 25% od *efektivnog* godišnjeg fonda radnih sati, tj. $1800 \times 0,25 = 450$. Ako bi se uzelo za bazu ukupni fond radnih sati za koji radnik prima plaću, a koji uključuje i praznike i godišnje odmori, onda 25% od 2088 iznosi 522 solarna radna sata, a kao što vidimo toliko nije bilo dopušteno odraditi u prekovremenom radu, čak ni u našem sustavu. Nadalje, može se izračunati koliko posto iznosi 450 prekovremenih sati, koji su bili dopušteni, na bazu od 2088. Tada proizlazi da maksimalno mogući broj prekovremenih radnih sati u odnosu na ukupni fond radnih sati za koji se prima godišnja plaća ne može biti 25%, kako je ugovor bio pretpostavio, već zaokruženo 22% ($450:2088=21,6\%$). Previd te razlike u starom ugovoru uzrok je njegovih većih nekonzistentnosti, što razlažemo detaljnije kasnije.

⁶ To ovdje iznosi $45 \times 8 = 360$ solarnih radnih sati, ili 20% *efektivnog* godišnjeg fonda radnih sati, ili 17,2% ukupnog godišnjeg fonda *svih* radnih sati. Ovdje imamo u cijelosti analogiju s prethodnim slučajem osim što ograničenje nije 10, već 8 sati tjedno.

- c. Nakon 2014. ograničenje je ponovno podignuto na 10 sati tjedno, ali više ne postoji diskrecijska uloga inspekcije rada, već je eksplicitno definirano čvrsto ograničenje na 180, odnosno 250 sati ako je ugovoreno kolektivnim ugovorom pa je za nas ovo potonje jedino relevantno.⁷

Nameću se još i ova pitanja.

3. **Je li dopušteni rad preko norme u nastavi od 360 norma sati (dvostruka norma) bio prema broju solarnih radnih sati u okviru zakonskih ograničenja od 450 radnih sati?**
 - a. **Kako je bilo do 2010. godine?**
 - b. **Što je bilo za vrijeme važenja Kolektivnog ugovora od 2010 do 2014?**
4. **Što bi bilo danas s tim rješenjima i odredbama iz starog sustava normiranja?**

I.2. REKAPITULACIJA SUSTAVA – ODGOVORI NA PRETHODNA PITANJA

Ad 1) Na ovom mjestu odgovorimo si na pitanje s početka:

- Je li *rad iznad norme* bio institut zasebnog prava radnika, potpuno odvojen od instituta *prekovremenog rada*, dakle, jesi li mogao biti plaćen za rad iznad norme u nastavi toliko da si kumulativno mogao i smio prekoračiti zakonsku granicu dopuštenog rada za prekovremeni rad? Ili je granica za prekovremeni rad morala biti respektirana i kod obračuna i kod plaćanja *rada iznad norme*?
- Je li uopće mogao biti plaćen rad iznad norme ako radnik nije imao punu normu u znanosti?

S obzirom da stari kolektivni ugovor to nije eksplicitno odredio, za razliku od novoga, mora se pribjeći analizi odredbi samog ugovora, obračunskih parametara i zakonskih rješenja.

Nema dvojbe da je to mogao biti specifičan i zaseban institut, ali ne izvan i iznad granica zakonom dopuštenog opterećenja u prekovremenom radu. Također, nitko nije mogao biti plaćen za rad iznad norme ako nije imao dovoljnu normu u znanosti. Naime, sama logika da je kolektivnim ugovorom ugovoreno da taj rad vrijedi 50% više od rada u redovnom radu naznačuje da su ugovorne strane taj rad tretirale kao vrstu prekovremenog rada. Svjedočimo da niti jedna od ugovornih strana, niti u jednom od pet ciklusa pregovaranja od 1998. godine, nije zagovarala rješenje da bi netko bio plaćen **za rad iznad norme samo zato što radi iznad norme u nastavi**, a **nema ispunjen postotak rada** u znanosti i još da zato bude plaćen 50% više, i to baš 50% koliko treba biti plaćen prekovremeni rad.⁸ U tom kontekstu otvara se pitanje: koja bi uopće bila korisnost ili smislenost **takvog** plaćanja rada iznad norme u nastavi koji bi bio neovisan od ukupno odrađenog fonda radnih sati? Čini se da je opravdanje za tako nešto teško naći ako imamo na umu socijalno-ekonomske razloge za zakonsku regulaciju prekovremenog rada. Bilo bi takvo rješenje društveno neodgovorno i neutemeljeno.

- Zaključimo da je rad iznad norme specifična vrsta prekovremenog rada, jer drugačije ne može biti. Dakle, da bi nastavnik bio plaćen iznad norme u nastavi, moralo se logikom stvari pretpostaviti da njegov rad ulazi u režim prekovremenog rada, sa svim njegovim ograničenjima.
- Nastavnik nije mogao imati manje znanosti od propisanog, a istovremeno biti plaćen za rad iznad norme u nastavi kao za prekovremeni rad, niti je mogao biti plaćen za rad iznad norme neovisno od ograničenja prekovremenog rada.

Ad 2) Koliko je bilo dopušteno raditi iznad norme u nastavi i kako to znamo?

300 norma sati je bila godišnja norma, a uz odstupanje do 20% smatrala se još uvijek punom normom, tako da je puno nastavno opterećenje smatrano u rasponu od 240 do 360 norma sati, ali je de facto norma za profesora ili docenta bila 360 norma sati.

Valja imati na umu da je 360 norma sati u predavanjima bilo zapravo 180 kontakt sati u predavaonici jer je 1 sat predavanja vrijedio 2 norma sata.

Za asistenta to je bilo od 120-180 norma sati, tj. isto toliko kontakt sati u predavaonici.

Stari Kolektivni ugovor **nije eksplicitno rekao koliko je dopušteno raditi u nastavi iznad norme**, ali je rekao da nastavnik nije obavezan raditi više od trećine norme, dakle, obavezan je raditi najviše 120 norma sati predavanja, tj. 60 kontakt sati u predavaonici.

- **Otvora se daljnje pitanje je li nastavniku bilo dopušteno raditi više od trećine, i ako jeste koliko?**

⁷ To ovdje iznosi $250:180=13,9\%$ tj. zaokruženo 14% ukupnog fonda *efektivnih* radnih sati. Ovdje nema analogije i nemamo problem određivanja broja solarnih sati jer su eksplicitno zakonom i kolektivnim ugovorom određeni.

⁸ Dopušteno je bilo zaraditi 37,5% godišnje plaće u radu iznad norme. Dopušteno je bilo raditi najviše 25% ukupnog godišnjeg fonda radnih sati. Iz ove dvije premise proizlazi da je 1 radni sati obračunat 50% skuplje jer je $37,5\%:25\%=1,5$.

Dopušteno jeste, ali ne beskonačno puno već se trebalo držati zakonskih granica o prekovremenom radu. Naime, indirektno se može izvući vrlo čvrsti zaključak da je postojalo ograničenje u samom Kolektivnom ugovoru. Naime, stari kolektivni ugovor je rekao da se plaća može uvećati „**najviše do 37,5% osnovne plaće**“⁹ (st3. članak 34.). U stavku 4. istoga članka, u alineji 1 piše da **zaposlenici „za svoj rad iznad punog nastavnog opterećenja imaju pravo na uvećanje plaće za 1 norma sat 0,104% ukupne godišnje osnovne plaće.“**

- Nije teško zaključiti, ako je 37,5% maksimum koji se plaća po cijeni od 0,104 po norma satu, da **nastavnici mogu raditi najviše još jednu punu normu u nastavi**. $37,5:0,104=360$ norma sati.
- **Nota bene.** Primijetite ovdje kako je sam ugovor uputio na to što je norma u redovnom radu. To može biti 300 norma sati, ali kolektivni ugovor je htio da se u prekovremenom radu radi može raditi još jedna puna nastavna norma, a računica kaže da je ta puna norma 360 norma sati; u ovim analizama radi se o minimalnoj cijeni sata, ali ako se govori o minimalnoj cijeni, onda znači da se radi i o maksimalno mogućoj normi. Dakle, zaključujemo, u radu iznad norme dopuštena je još jedna puna norma (u redovnom radu iznosi 360 norma sati)

➤ **Da li je taj norma sat u radu iznad norme bio 50% skuplji?**

Na prvi pogled trebao bi biti u svim slučajevima kada je rad iznad norme istovremeno i prekovremeni rad, kao posebni njegov oblik. Međutim, tu je problem puno složeniji, što ćemo raspraviti kasnije u tekstu. Ovdje tek naznaka da norma sat nije isto što i solarni radni sat, osim kod asistenata. Veća cijena po svim kolektivnim ugovorima predviđena je u prekovremenom radu za jedan obični tzv. solarni radni sat. To znači da je bilo nužno 1 norma sat pretvoriti u ekvivalent solarnih radnih sati, ovisno o obliku predavanja. To u našem sustavu nije jednoznačno, već ovisi o obliku nastave i nije jednostavno, jer 1 sat rada iznad norme nema isti ekvivalent radnih sati kao 1 sat nastave u redovnom radu, već manji. Stari kolektivni ugovor za znanost i visoko obrazovanje propustio je to propisati, objasniti i uputiti.

Ad 3) Je li rad preko norme od 360 norma sati (još jedna puna norma) bio prema broju solarnih radnih sati u okviru zakonskih ograničenja radnih sati?

a) Kako je bilo do 2010. godine?

Do 2010. godine bilo je propisano za sve radnike u zemlji da se može godišnje raditi u prekovremenom radu 10 sati tjedno, što je 25% od redovnog radnog vremena *tjedno*, a u našem sustavu pretpostavljamo zbog kolektivnog ugovora i vrste našeg posla da se moglo maksimalno raditi 25% *godišnjeg radnog vremena* (preciznije: od 1800 *efektivnih* godišnjih redovnih radnih sati) iz razloga kojeg smo prethodno detaljno obrazložili. To iznosi **450** radnih solarnih sati.

25% dopuštenih prekovremenih radnih sati mora se uvećati za 50% što iznosi $25 \times 1,5 = 37,5\%$. Dakle, 25% *efektivnog radnog vremena* može se odraditi prekovremeno a to vrijedi u smislu plaćanja kao **37,5%** ukupne godišnje plaće. Tako je rekao stari kolektivni ugovor.¹⁰

Ponovimo, ako je rad iznad norme prekovremeni rad, a jeste pod pretpostavkom pune norme u znanosti, kao što smo već pokazali, onda smo isto tako pokazali da se može odraditi najviše 360 norma sati u radu iznad norme. Iz prethodnog neminovno proizlazi da je **360** norma sati godišnje ekvivalent dopuštenih 25% radnog vremena godišnje u prekovremenom radu, odnosno 450 običnih solarnih radnih sati. Za taj broj norma sati dobije se 37,5% godišnje plaće koja odgovara 25% radnog vremena u prekovremenom radu, tj. 50% više od 25%. Dakle, brojke se sasvim poklapaju i logičko-aritmetički krug se zatvara.

I onda i sada vrijednost stvarnog solarnog radnog sata iznosi:

- ♦ 1 radni sat u **redovnom** radu iznosi $1:2088^{11} = 0,04789 = \mathbf{0,048\%}$ godišnje plaće
- ♦ 1 radni sat u **prekovremenom** radu mora biti 50% skuplji pa iznosi $0,07184\% = \mathbf{0,072\%}$ godišnje plaće.

⁹ Nota bene, ovdje se osnovna plaća tretira kao baza za plaćanje rada iznad norme, tj. prekovremenog rada. Dakle, nisu uključeni dodaci.

¹⁰ Tu je stari ugovor napravio jednu grešku jer je trebao reći 37,5% od godišnje plaće za *efektivni* rad a ne od ukupne godišnje plaće. To bi bilo precizno i točno ako se polazi od pravne obaveze da se prekovremeni sat plaća 50% više. Međutim, ovdje nam ta nepreciznost nije bitna, jer želimo objasniti strukturu i logiku normiranja kod starog kolektivnog ugovora. O implikacijama tog propusta bit će kasnije riječi.

¹¹ **Kada se računa cijena sata kao udio ili postotak u ukupnoj godišnjoj plaći, onda se mora uzeti u obzir ukupni radni sati koje poslodavac plaća pa i one za praznike i godišnje odmore.**

To je trivijalni, konstantni i univerzalni aksiom za sve naše situacije!

Međutim, iz ovoga proizlazi da je 37,5%:0,072% zapravo 522 radna sata, a ne 450 jer smo cijenu radnog sata morali obračunati na ukupnom fondu radnih sati godišnje¹².

Taj nam ishod od 522, međutim, kaže tek računski koliko bi po toj cijeni bilo moguće platiti prekovremenih radnih sati, ali nam ne kaže je li dopušteno odraditi toliko radnih solarnih sati u prekovremenom radu.

Najviše je moguće bilo odraditi **450** radnih sati (10 sati tjedno za 45 tjedana).¹³

Zaključimo:

- Tadašnje rješenje bilo je konzistentno sa Zakonom o radu do 2010. godine.
- Možemo ponovno ustvrditi, tragom ove naše rasprave, da je institut rada iznad norme predviđen kao pravo bio potpuno u okviru instituta prekovremenog rada? Vidimo da su se sve brojke potpuno poklapale s tadašnjom pravnom regulacijom prekovremenog rada.

b) Što je bilo za vrijeme važenja Kolektivnog ugovora od 2010 do 2014?

S obzirom da je došlo do promjene Zakona o radu i da se ograničenje s 25% spustilo na 20%, što znači da je maksimalni broj radnih sati u prekovremenom radu mogao biti **360 radnih solarnih sati**¹⁴, a s obzirom da je omogućeno kolektivnim ugovorom da nastavnik može u prekovremenom radu raditi još jednu punu normu, tj. **360 norma** sati, onda je vidljivo da je tadašnji Kolektivni ugovor zapravo bio u tom periodu od 2010 do 2014. godine u suprotnosti sa zakonskim odredbama. Mogao bi netko neupućen pokušati površno dokazivati da to ipak nije bilo izvan okvira zakonskog ograničenja jer je 360 norma sati točno 20% od 1800 sati, tj. od godišnjeg fonda efektivnih radnih sati. Međutim, iz takve tvrdnje bi proizlazilo da je 360 norma sati vrijedilo 360 solarnih sati, ili 1 norma sat = 1 solarni sat, što bi značilo da bi po primjeni slova Zakona o radu značilo da se profesoru za 1 kontakt sat *prekovremenog* rada u predavanju eventualni rad u pripremi, kao i sve obveze prema studentu, priznaju samo u visini jednog jedinog solarnog sata, dok se asistentu ne bi priznao niti rad u pripremi vježbi niti sve obveze prema studentu. To bi značilo poništenje kako ugovora tako i logike nastavnog procesa u visokom obrazovanju. Taj apsurd upućuje da tu nije došlo do usklađenja kolektivnog ugovora sa zakonskim propisom.¹⁵ U praksi se taj problem nije osjetio jer se fakulteti nisu osvrtnali na te promjene u regulaciji, najvjerojatnije i bez svijesti o problemu, a državna tijela po običaju nisu bila zainteresirana za nadzor, ako su ga uopće znala obaviti.

Neki su na fakultetima sebi objašnjavali da su *rad iznad norme* i *prekovremeni rad* odvojeni instituti, tj. da se iznad norme u nastavi može raditi koliko se hoće te se platiti do 37,5%. To je nedokazivo iz više razloga, koje smo prethodno naveli.¹⁶

- Ne može se nikako tumačiti da je rješenje u starom kolektivnom ugovoru za znanost i visoko obrazovanje kroz razdoblje od 2010 do 2014. godine bilo konzistentno sa zakonskim propisima, osim ako bi netko mislio da treba oduzeti nastavnicima pravo na plaćanje rada u pripremi, odnosno rada sa studentima.

Ad 4) Što bi bilo danas s tim rješenjima i odredbama iz starog sustava normiranja?

U našoj računici, sukladno starom kolektivnom ugovoru, **konstante** su bile sljedeće:

- ♦ **37,5%** osnovne plaće je maksimalni iznos koji se može dobiti u radu iznad norme

¹² Ne može se računati 1 cijenu radnog sata na efektivnom broju radnih sati, npr. $1:1800=0,056\%$ jer bi to zapravo bila cijena sata za plaću za 45 tjedana, pa kada bismo htjeli tu cijenu sata izraženu u postotku godišnje plaće primijeniti na 52 tjedna onda bi ukupni iznos plaće bio veći od 100% tj. od stvarne godišnje plaće koja se isplaćuje, što je *contradictio in adjecto*. Dakle, cijena jednog radnog sata mora se dijeliti s 2088. Kada bismo tu cijenu dijelili s 1800 onda bi to tražilo promjenu definicije cijene radnog sata, kao udio u plaći za 45 tjedana, a ne od **godišnje plaće**, kao što to definira Ugovor. To je trivijalno.

¹³ Informacija o 522 radna sata nije relevantna, ali ćemo kasnije vidjeti da ona ukazuje na jednu drugu pogrešku oko brojke 37,5%.

¹⁴ Nema nikakve veze s 360 norma sati. Slučajno podudaranje brojki. Ovih 360 radnih solarnih sati se dobije kao 20% od 1800 efektivnih radnih sati, ili pak kao 45 tjedana x 8 sati dopušteno prekovremenog tjedno = 360 radnih solarnih sati dopušteno raditi godišnje.

¹⁵ Razloga za to bilo je više, od kojih je većina politička ili taktička nemogućnost otvaranja tog pitanja u vrijeme velikog pritiska socijaldemokratske vlade na plaće i prava radnika. Bolje ćemo razumjeti te kaotične okolnosti ako znamo da su napetosti završile krajem 2013. godine protupravnim otkazivanjem kolektivnog ugovora od strane ministra Jovanovića.

¹⁶ Neki, a pogotovo na onim fakultetima koji su upravo tako pogrešno radili, možda bi takav pristup mogli pravdati logikom povoljnijeg prava za radnika. Kada je riječ o prekovremenom radu to su, međutim, cogentne zakonske norme i ne može se prekoračenje granice zaštite radnika od prekomjernog rada tretirati kao povoljnije pravo. A to i nije povoljnije pravo, jer se u ovoj varijanti nastavnicima ne plaćaju *ex ante* i *ex post* poslovi nužni za izvedbu 1 kontakt sata predavanja, odnosno vježbi.

- ♦ 1 norma sat u prekovremenom radu propisan je na **0,104%** godišnje plaće, što znači da je 1 kontakt sat u predavanju bio 0,208% a 1 kontakt sat u vježbama 0,104%¹⁷.
- ♦ 1 radni solarni sat u prekovremenom radu iznosio je **0,072%** osnovne godišnje plaće.
- ♦ Iz 37,5 i 0,104% proizlazi da je konstanta **360** norma sati, odnosno **180** kontakt sati predavanja, kao maksimalni broj u prekovremenom radu.

Danas stvari izgledaju ovako:

- ♦ **37,5% osnovne plaće zbog oštrijeg zakonskog ograničenja prekovremenog rada nije više moguće**¹⁸;
- ♦ danas je moguće zaraditi najviše **18%** godišnje plaće **po cijeni radnog sata koji država priznaje** za prekovremeni rad (nota bene, ne više *osnovne* godišnje plaće već ukupne godišnje plaće):
 - iako se ograničenje po Zakonu o radu iz 2014. godine **vratilo na 25%**, to se odnosilo samo na tjedno ograničenje; godišnje je rješenje jako zaoštreno, a to je ovdje relevantno. Propisano je **fiksno ograničenje od 250 radnih sati, a ne 450**. Proizlazi da je $250 \times 0,072 = 18\%$ a ne 37,5%;¹⁹
 - sada se postotak **više ne računa na osnovnu plaću** kao u starom ugovoru, **već na godišnju plaću, koja uključuje 29% dodatka na plaću**, a s dodatkom za posebne uvjete rada i više od toga;
 - 18% nije nikakav **unaprijed** propisani limit, **već je tek rezultat** računice u kojoj je premisa *cijena koju plaća država za 1 solarni sat prekovremenog rada*; stoga, ako se prekovremeni rad plaća iz vlastitih prihoda **cijena radnog sata može biti i veća od one koju država plaća**.
- ♦ *vrijednost 1 kontakt sata* u prekovremenom radu nije više zapisana u kolektivnom ugovoru kao što je bila zapisana vrijednost 1 norma sata, već je ona obračunska izvedenica iz različitih vrsta i oblika prekovremene nastave (istovrsna ili raznovrsna nastava, nastava s punim, djelomičnim opterećenjem i gola nastava) te varira od **0,072%** godišnje plaće po kontakt satu prekovremenog do **0,259%** godišnje plaće (vidi kasnije).

Zaključimo:

- Maksimalni iznos plaćanja rada iznad norme (37,5%) po starom Ugovoru bio je više nego dvostruko veći od današnjeg ograničenja (18%).
- **Po starom kolektivnom ugovoru, moglo se raditi prekovremeno više nego danas pa se moglo time i zaraditi više. Smanjenje tih mogućnosti nije konzekvenca kolektivnog ugovora, već današnjeg režima prekovremenog rada u Zakonu o radu.**
- Nota bene: **u prekovremenom radu svi oblici nastave se moraju pretvoriti u broj solarnih sati, pri čemu je cijena solarnog sata sada po novome 0,072% godišnje plaće, a ne više osnovne godišnje plaću. To znači da je 0,072% godišnje plaće u novčanom iznosu veće najmanje za 29% od 0,072% osnovne plaće**²⁰.

Primijetimo, da su i neke naše ustanove plaćale rad iznad norme, ne osvrćući se na zakonska ograničenja prekovremenog rada, tretirajući rad iznad norme kao odvojeni institut od prekovremenog rada.

I.3. ZAKLJUČCI

- ❖ **Nikako nije moguće odvojiti rad iznad norme od pravila, logike, obračuna i isplata vezanih za prekovremeni rad.**
- ❖ **Usporedba starih i novih rješenja u normativima veoma je složena iz dva razloga:**
 - **novi su normativi morali biti prilagođeni zakonskim promjenama koje se tiču tretmana prekovremenog rada,**

¹⁷ Podsjećamo: 1 kontakt sat predavanja vrijedio je 2 norma sata, a 1 kontakt sat vježbi 1 norma sat.

¹⁸ Podsjećamo na ranije pokazano: 37,5% bi značilo da je moguće prekovremeno raditi 25% redovnog radnog vremena, a danas je moguće raditi tek 14% (250:1800) efektivnog godišnjeg radnog vremena prema zakonskim odredbama, s tim da je zakon dopustio taj postotak samo ako je ugovoren Kolektivnim ugovorom, inače je još i niže (najviše 180 radnih solarnih sati).

¹⁹ U prethodnoj fusnoti piše da je ukupni fond prekovremenih sati 14% redovnog radnog vremena, a ovdje pišemo da je maksimalni iznos zarade 18%. Ne bi li trebao biti 21% (50% više od 14%). Zbog čega ta razlika? Cijena solarnog radnog sata je 0,072 što je 50% više od cijene solarnog radnog sata u redovnom radu (0,048). To je konstanta i aksiom. Ukupni fond prekovremenih sati je doista 14% u odnosu na 1800 **efektivnih** godišnjih radnih sati (ne može se prekovremeno raditi za vrijeme godišnjih odmora) jer je $250:1800=13,9\%$. Međutim, kada govorimo o cijeni rada, kao što smo već pokazali, onda moramo za bazu uzeti **ukupno** radno vrijeme, tj. 2088, što znači da je 250 prekovremenih sati zapravo 12% godišnje plaće, a kada se to poveća za 50% onda dobijemo 18% godišnje plaće. **Dakle, sve štima ako se ima stalno na umu ta razlika između maksimalnog postotka plaće i postotka najviše dopuštenog prekovremenog rada.**

²⁰ To znači da je sadašnjih 0,072% godišnje plaće zapravo $0,072 \times 1,29 = 0,093$ osnovne plaće.

- **istovremeno, novi su normativi iz novog kolektivnog ugovora uveli i nove vrste i oblike prekovremenog rada u nastavi i znanosti.**

Detaljnije usporedbe u nastavku ovog teksta.

II KONAČNI OBRAČUNI I USPOREDBE STAROG I NOVOG UGOVORA

II.1. STARI UGOVOR

Ukupni fond sati za nastavu tada je iznosio 50% ukupnog radnog vremena, a ne 45% kao sada. Smještamo rješenja iz kolektivnog ugovora u zakonski okvir prije izmjena Zakona o radu iz 2010. godine.

VRIJEDNOST 1 NORMA SATA U REDOVNOM RADU

Treba prvo vidjeti kolika je bila vrijednost **1 norma sata** u **redovnom** radu na **bazi od 1800 radnih sati**. S obzirom da smo u novom ugovoru broj solarnih radnih sati po jednom kontakt satu bazirali na efektivnom godišnjem fondu radnih sati, a ne na ukupnom godišnjem fondu radnih sati, onda treba i za stari ugovor uzeti 1800 radnih sati, jer se mora uspoređivati usporedivo (a ne 2088).

- ♦ $1800:2=900$ radnih sati poslodavac je plaćao **za nastavu**.
- ♦ $900:360=2,5$ dakle **1 norma sat vrijedio je 2,5 radna sata**, što znači
- ♦ $2,5 \times 0,048 = 0,120\%$ godišnje plaće je bio **1 norma sat** u **redovnom** radu
- ♦ **1 kontakt sat predavanja** u predavaonici vrijedio je 2 norma sata; u **redovnom radu** iznosio je 5 radnih solarnih sati (900:180) odnosno **0,240%** osnovne godišnje plaće (duplo od 1 norma sata) dok je 1 kontakt sat **vježbi** vrijedio **0,120%** osnovne godišnje plaće.

VRIJEDNOST 1 NORMA SATA U PREKOVREMENOM RADU

- ♦ Kolektivni ugovor je eksplicitno propisao: **0,104%** osnovne godišnje plaće plaća se **1 norma sat** u radu iznad norme, tj. prekovremenom radu. Kako je do toga došlo?²¹
- ♦ Iz toga proizlazi da je **1 kontakt sat predavanja** u prekovremenom radu vrijedio **0,208%**²² godišnje plaće, dok je 1 kontakt sat **vježbi** u predavaonici vrijedio 0,104%.
- ♦ **1 solarni radni sat** i onda i danas iznosi u prekovremenom radu **0,072%** godišnje plaće (u starom ugovoru od osnovne plaće).
- ♦ 1 norma sat u prekovremenom radu imao je ekvivalent od 1,25 solarnih sati (450 dopuštenih radnih sati u prekovremenom radu : 360 norma sati).
- ♦ S obzirom da je sat **predavanja** vrijedio dva norma sata, onda prevedeno na sadašnje kontakt sate to iznosi **1 kontakt sat = 2,5 solarna radna sata** ($360:2=180$ i $450:180=2,5$).
- ♦ 1 kontakt **sat vježbi** vrijedi 1,25 solarni radni sat ($450:360$).
- ♦ Drugim riječima, **profesoru je ostavljeno** prosječno **1h i 30 minuta** i za ex ante (pripremu) i za ex post (obveze prema studentima). **2,5-1 kontakt sat = 1,5 radni sat. Asistentu je ostavljeno 15 minuta** i za ex post i za ex ante. Ako znamo da im se najčešće ništa nije plaćalo, onda ih je sustav zapravo prevario.

²¹ Kada se 37,5%, kao dopuštena plaća za prekovremeni rad podijeli s 360 norma sati dobije se tih 0,104% kao vrijednost, odnosno postotak godišnje plaće po jednom norma satu. Iz toga izvlačimo zaključak da kreatori normativnog dijela nisu mogli doći do 0,104% drugačije nego tako što su za polazište uzeli da rad iznad norme može iznositi najviše još jednu punu nastavnu normu. Također, računali su da puna nastavna norma ne može biti i dupli broj radnih solarnih sati od onih u redovnom radnom vremenu, jer u prekovremenom radu nema neizravnih nastavnih aktivnosti i najčešće ne mora imati punu pripremu i sav rad sa studentima. Sve to je po njihovom mišljenju bilo razumno i usklađeno s tadašnjim zakonskim propisima. Dakle, uzeli su 37,5% kao 50% veću vrijednost od 25% (zbog prekovremenog karaktera rada iznad nastavne norme) i podijelili s 360. **Ideja je bila lucidna, ali je li to besprijekorno izvedeno razmotrit ćemo u nastavku?**

²² **Nota bene: jedan kontakt sat predavanja u redovnom radu vrijedi više nego 1 kontakt sat u prekovremenom radu**, iako je prekovremeni radni solarni sat skuplji za 50%. Na prvi pogled izgleda čudno, ali ako se zna da za usporedbu redovnog i prekovremenog rada ne može kriterij biti kontakt sat, jer se u 1 kontakt satu prekovremenog rada radi manje solarnih sati nego u 1 kontakt satu u redovnom radu (u prekovremenom nema neizravne nastavne aktivnosti, a može ne biti niti dio izravnih nastavnih aktivnosti – pripreme za predavanje i obveze prema studentima, tj. prethodni ex ante i naknadni poslovi ex post) tada to ne treba čuditi. Kao što vidimo, **upravo to da je i u starom kolektivnom ugovoru prekovremeni sat vrijedio manje nego redovni, pokazuje da se i tada, doduše tek implicitno pretpostavilo pretvorbu norma sati u solarne sate radi obračuna prekovremenog rada**. Novi ugovor sve svodi na solarne sate, što je i jednostavnije i svrsishodnije. Iz implicitne i naznačene potrebne pretvorbe u starom ugovoru nije u praksi došlo do stvarne pretvorbe norma sati u radne sate, jer na našim fakultetima to jednostavno nisu iščitavali zbog složenosti obračuna, izostanka uputa i nejasno pa i proturječno napisanih odredbi samog kolektivnog ugovora.

- ♦ Valja uočiti da se u prethodnoj alineji radi o **istim uprosječenim vrijednostima** za svakoga nastavnika u prekovremenom radu neovisno o tome ima li on potrebe za pripremom i ima li obaveze prema studentima. Kako su nastavna opterećenja u prekovremenom radu bitno različita tako je i uzimanje istih uprosječenih vrijednosti izvan svake logike. Naime, konzekvenca je toga da se 1 norma sat primjerice predavanja plaćao u prekovremenom radu svima isto, neovisno o tome ima li nastavnik ili nema ex ante i ex post poslove. **To je jedan od najvećih nedostataka starog kolektivnog ugovora.**
- ♦ **450** solarnih sati u prekovremenom radu, kao gornja granica dopuštenog, moglo se **platiti** samo po cijeni od 0,072% godišnje plaće, što daje 32,4% **osnovne godišnje plaće** (32,33 preciznije). Dakle, to nije 37,5% kako smo očekivali jer je tako bilo propisano Kolektivnim ugovorom. Naime, 37,5 je postotak koji zapravo krivo pretpostavlja da se može prekovremeno raditi i preko praznika i preko godišnjih odmora (ili, da je moguće tjedno raditi više od 10 sati prekovremeno).²³ Ispravno je bilo da se uzme 450 solarnih radnih sati kao gornja granica dopuštenoga (45 tjedana x 10 sati dopuštenog prekovremenog tjedno) što iznosi **21,6%** ukupnog godišnjeg radnog vremena (450:2088) a ne 25%, i da se to **uveća za 50%** što tada iznosi **32,4%** godišnje plaće (kao što vidimo isti rezultat drugim putem), a ne 37,5%. 32,4% godišnje plaće mogao je biti maksimum prema tadašnjem pravnom okviru.
- ♦ Ako je pretpostavljeno da je rad iznad norme moguće platiti 37,5% osnovne godišnje plaće, a ne 32,4% koliko zapravo pokazuje račun i koliko bi stoga bilo opravdano, onda je stari Kolektivni ugovor na nedosljedan, logički neodrživ, kontradiktoran i sasvim nezakonit način odredio visinu za plaćanje prekovremenog rada (u obračunu prema kojemu se plaćanje izražava u postotku godišnje plaće kao ovdje).
- ♦ Rekli smo $450 \times 0,072 = 32,4\%$ a $360 \times 0,104 = 37,5\%$. Dakle, razlika je bila 5% godišnje plaće. Da smo uzeli 25% od ukupnog fonda godišnjih sati, broj solarnih sati bio bi 522 a to bi se savršeno poklapalo sa zamišljenom konstrukcijom iz starog kolektivnog ugovora ($522 \times 0,072 = 37,5$), ali nije bilo u konzistentnosti s propisima.
- ♦ **Kolika je trebala biti cijena 1 norma sata? $32,4\%:360=0,090\%$ osnovne godišnje plaće, a ne 0,104 da su kreatori tadašnjeg sustava ovaj problem osvijestili i do kraja razložili.**

II.1.1 PROBLEM NEKONZISTENTNIH BROJKI U STAROM KOLEKTIVNOM UGOVORU

Prividni sklad i stvarni nesklad ulaznih i izlaznih veličina kod prekovremenog rada

Jedan norma sat zapisan je u starom ugovoru kao **0,104%** godišnje plaće. U ugovoru je zapisano i da se plaća za prekovremeni rada maksimalno može uvećati za **37,5%** osnovne godišnje plaće. Već smo vidjeli da podjelom $37,5:0,104$ dobijemo **360** norma sati. Iz ovoga se intuitivno zaključuje da su od ove tri brojke ulazne veličine 37,5% i 360 norma sati, a 0,104% ishod. Očito je da su autori ovog modela htjeli da se u radu iznad norme može raditi još jedna puna nastavna norma najviše (točno 360 norma sati). Također, 37,5% ima također snažnu logiku jer proizlazi kao 50 postotno uvećanje (veća vrijednost prekovremenog rada) od 25% ukupne godišnje plaće za isto toliko posto dopuštenog rada u prekovremenom radu u visokom obrazovanju ($25 \times 1,5 = 37,5$). Dakle, brojka 0,104% rezultanta je ove dvije ulazne veličine $37,5:360=0,104$. Teško bi se moglo dokazivati da je obrnuto, tj. da su autori krenuli baš od 0,104% i 37,5% da bi njihovom podjelom dobili slučajno točno baš još jednu punu normu od 360 norma sati. Brojka 0,104% može se objasniti samo kao računski posljedica, a ne kao neka potreba ili logika koja proizlazi iz sustava. To pitanje ne bismo otvarali da nismo otkrili veći problem koji smo tek sada uočili. Bez tog problema sve tri brojke izgledale bi konzistentno i veličine bi se savršeno poklapale.

U čemu je problem, što ne štima? Kratka rekapitulacija!

Kao što smo pokazali, u vrijeme starog kolektivnog ugovora bilo je moguće u visokom obrazovanju raditi 25% radnih sati prekovremeno godišnje (danas više nije), ali s obzirom da istovremeno nije bilo moguće raditi niti

²³ Podsjetimo! 37,5% od ukupne godišnje plaće, što dakle znači od 2088 sati jer se ukupna godišnja plaća odnosi točno na toliko broj sati. Iz toga proizlazi da se plaća rad u prekovremenom za 25% ukupnog fonda svih radnih sati. S obzirom da se toliko nije moglo raditi prekovremeno, čak niti u našem sustavu, proizlazi da je tih 37,5% pogrešno i previše u odnosu na ograničenja u broju radnih sati koje se može odraditi. Vidi ranije.

više od 25% radnih sati tjedno, tj. nije se moglo raditi više od 10 sati tjedno kroz 45 tjedana (bez 7 tjedana godišnjih odmora i praznika jer se tada ne može raditi prekovremeno), što iznosi 450 radnih sati, ili 25% od 1800 efektivnih radnih sati godišnje, a ne od 2088 radnih sati koliko poslodavci u RH plaćaju radnike godišnje (plaćaju im godišnje odmore i praznike). **Problem nastaje, kao što smo već ustanovili, jer autori modela nisu uočili razliku između 25% od godišnje plaće i 25% od mogućih i dopuštenih radnih sati prekovremeno.**

Kako bi bilo ispravno?

Trebali su krenuti od 25% **efektivnog** godišnjeg fonda radnih sati. Dakle, dopušteno je raditi 25% od 1800 (efektivni fond radnih sati) što iznosi **450** radnih sati godišnje, a autori su računali 25% od 2088 sati ukupnog fonda sati za koji se prima plaća (dakle i praznici i godišnji odmori). Budući da se prekovremeno smije raditi najviše 450 radnih sati, što je 25% od efektivnog godišnjeg fonda radnih sati, i ako se te radne sate želi obračunati kao udio u godišnjoj plaći, onda tih 450 nije 25% od ukupne godišnje plaće, već manje, tj. 21,6% ukupne godišnje plaće ($450:2088=21,6$). Kada se to uveća za 50% (prekovremeni rad) onda proizlazi da je 32,4% ($21,6 \times 1,5$) maksimalni iznos do kojeg se može uvećati godišnja plaća za rad iznad nastavnog opterećenja. **32,4 nije 37,5! Tu je pogreška!**

Ako je maksimalni iznos za rad iznad norme 32,4% a htjelo se dopustiti u radu iznad norme još 360 norma sati onda je **cijena jednog norma sata trebala biti** $32,4\%:360=0,090\%$ a ne 0,104.

Da se iz nekog potpuno nepoznatog i iracionalnog razloga htjelo zadržati cijenu od 0,104% godišnje osnovne plaće za 1 norma sat onda bi nastala druga konzekvenca, tj. $32,4:0,104=311$ norma sati a ne 360 norma sati kao maksimalni broj sati u radu iznad norme. Očito se htjelo 360 norma sati a ne 311 pa se može zaključiti da je 0,104% rezultanta neispravnog računanja i kao takva svaka je isplata po toj cijeni bila u suprotnosti s odredbama o ograničenju prekovremenog rada.

Radi li se o pravu povoljnijem za radnika ili o nezakonitom prekoračenju broja prekovremenih sati?

Netko bi mogao reći da se ovdje radi o pravu povoljnijem za radnike, pa zato ne može biti nezakonito, jer je dizanje cijene rada u odnosu na ono što propisuju zakonske odredbe dopušteno. Na žalost ovdje nije tako, jer se tu nije dizala cijena rada u apsolutnim iznosima već je ona prikazana tek kao relativni omjer u odnosu na godišnju plaću pa **to i nije cijena rada već udio u godišnjoj plaći**. Ako je godišnja plaća povećana 37,5% za maksimalno dopuštenu količinu prekovremenog rada, umjesto 32,4% koliko bi trebala biti, onda neumitno proizlazi da je tih 37,5% zapravo neraskidivi ekvivalent određenog broja prekovremenih radnih sati, koji ovdje premašuje stvarno zakonsko ograničenje (522 umjesto dopuštenih 450 solarnih sati, jer $37,5\% : 0,072\%=522$). Utoliko, kalkulacija o **37,5% implicira nezakonitost tog obračuna** jer dopušta **plaćanje za povećani broj prekovremenih sati iznad dopuštenog broja a ne povećano plaćanje po kvantumu dopuštenih prekovremenih sati**.

Možda ćemo to bolje razumjeti na ovaj način. Kada bi netko pokušao dokazivati da je 37,5% samo povećana cijena rada, i tvrdio da ona ne implicira povećani broj solarnih sati iznad dopuštenog, tj. da se broj solarnih radnih sati kreće u okviru dopuštenog, onda bi uslijedio zaključak da 1 solarni sat u prekovremenom radu vrijedi 0,083% godišnje plaće ($37,5:450=0,083$). To međutim, direktno proturječi konstanti 0,072% godišnje plaće po 1 satu prekovremenog rada. Tih 0,072 je postotak tj. relativna vrijednost *prekovremenog* sata u omjeru godišnje plaće i izvedena je iz postotne vrijednosti *redovnog* sata od 0,048% godišnje plaće (a njega smo dobili trivijalno 1:2088). Zato ta vrijednost 1 sata i u redovnom i prekovremenom radu, kao postotni, tj. relativni omjer, ne može nikako biti drugačija, zato je ona aksiom od kojeg se polazi u ovoj vrsti obračuna. Međutim, da je moguće da *prekovremeni* sat bude 0,083% onda bi se taj broj sudario s omjerom, tj. vrijednošću *redovnog* sata u godišnjoj plaći, tj. $0,083:1,5=0,055\%$, umjesto 0,048% kao aksiom.

Drugim riječima, **ne može se kada je riječ o relativnim brojkama tj. o omjerima, udjelima i postocima nešto povećavati a da se ne vidi što se događa s drugom stranom relacije odnosno omjera**.

A ovdje bi se s drugom stranom događao apsurdni učinak, naime, s cijenom od 0,55% godišnje plaće u redovnom radu fond godišnjih sati za koji se prima plaća ne bi bio 2088 sati, koliko treba biti, već 1818 ($1:0,055\%=1818$) što se sudara i sa zakonom i realitetom.

Ili s druge strane gledano, s postotkom od 0,55% godišnje plaće po jednom satu redovnog rada uz 2088 radnih sati koju odrađuje za godišnju plaću, radnik bi primao **godišnju plaću veću od godišnje plaće**, jer je: $2088 \times 0,048\%=100\%$ dok bi $2088 \times 0,055\%=114\%$. **To je dokaz nezakonitosti jer uočene logičke neodrživosti jasno**

upućuju na rušenje zakonskih normi o ograničenju prekovremenog rada i mogućnost plaćanja prekovremenog rada u broju sati koji nadmašuje ograničenja propisana zakonom. Sapienti sat.

II.2. USPOREDBE ZA ZNANSTVENO-NASTAVNA, SURADNIČKA I NASTAVNA RADNA MJESTA

II.2.1 USPOREDBE U PREDAVANJIMA NA SVEUČILIŠTIMA

II.2.1.1 USPOREDBE EKVIVALENTA I VRIJEDNOSTI 1 KONTAKT SATA U PREDAVANJIMA

- **Usporedba ekvivalenata (pondera) po 1 kontakt satu predavanja**

Norma sati više nema, prebacujemo sve na kontakt sate, a kontakt sati se svi pretvaraju u prirodni ekvivalent, tj. u solarne radne sate.

 - ♦ **Po starom ugovoru 1 kontakt sat predavanja**
 - u **redovnom** radu imao je za ekvivalent **5** solarnih radnih sati (900:180).
 - u **prekovremenom** radu imao je ekvivalent **2,5** solarna sata (450:180);

Valja imati na umu da tada nije bilo razlike u tome da li nastavnik ima pripremu i naknadne obveze prema studentima ili sve to nema u prekovremenom radu. Svima se plaćalo sve, neovisno o stvarnom opterećenju, ali najčešće, i upravo zbog toga, nije se plaćalo ništa.

 - ♦ **Po novom ugovoru 1 kontakt sat predavanja**
 - u **redovnom radu** ima za ekvivalent **5,4** solarnih radnih sati (810:150=5,4)²⁴
 - u **prekovremenom radu** imamo **tri ekvivalenta**:
 - ✦ **3,2** solarna radna sata za 1 kontakt sat predavanja koje sadrži prethodnu pripremu i naknadne obveze prema studentima²⁵
 - ✦ **2,1** radni sat za 1 kontakt sat predavanja koji sadrži ili prethodnu pripremu ili naknadne obveze prema studentima
 - ✦ **1** radni sat za 1 kontakt sat ako nema ništa od popratnih poslova
- **Usporedba vrijednosti 1 kontakt sata predavanja izražena u postotku godišnje plaće**
 - ♦ **Po starom ugovoru 1 kontakt sat predavanja** iznosio je
 - u **redovnom** radu $5 \times 0,048^{26} = \mathbf{0,240\%}$ godišnje plaće²⁷
 - u **prekovremenom** radu $2,5 \times 0,072 = \mathbf{0,180\%}$ osnovne godišnje plaće²⁸; brojka pogrešno upisana u starom ugovoru bila je 0,104 što daje **0,208%** osnovne godišnje plaće²⁹.
 - ♦ **Po novom ugovoru 1 kontakt sat predavanja** iznosio je
 - u **redovnom** radu $5,4 \times 0,048 = \mathbf{0,259\%}$ godišnje plaće
 - u **prekovremenom** radu:

²⁴ Norma u istovrsnoj nastavi smanjena je u većini slučajeva te je pretpostavljena u standardnoj podjeli radnog vremena kao 150 radnih sati (810:150=5,4). Prisjetimo se da je podjela radnog vremena na znanost i nastavu sada u novom ugovoru 45:45% a 10% otpada na tzv. institucijski doprinos. 45% od 1800 iznosi 810 radnih sati.

²⁵ Podsjećamo: nema neizravne nastavne aktivnosti u prekovremenom radu; ona iznosi 40% redovnog radnog vremena u nastavi pa je računica jednostavna $5,4 \times 0,6 = 3,24 = 3,2$ radna sata.

²⁶ Podsjećamo: cijena radnog solarnog sata kao postotak godišnje plaće $1:2088 = 0,048\%$

²⁷ Ovdje ne treba mehanički pomisliti da treba pisati osnovna plaća, jer je to svejedno u redovnom radu, naime u redovnom radu mora se i ovako uvijek računati na ukupnu plaću, jer je ona zadana po defaultu.

²⁸ U novom zakonskom okviru cijena 1 kontakt sata, pod svim premisama starog ugovora, u prekovremenom radu mogla bi iznositi najviše 0,100% osnovne godišnje plaće ($250:180 = 1,39 \times 0,072\% = 0,100\%$).

²⁹ Taj broj od 0,208% proizlazi iz toga što je 1 kontakt sat imao dva norma sata u predavanju, a da je jedan norma sat zapisan kao 0,104% godišnje plaće. Taj postotak je posljedica nekonzistentnog računanja. On bi bio konzistentan samo onda ako bi se uzelo da je maksimalni prekovremeni rad mogao biti 25% ukupnog radnog vremena. Dakle, svaka isplata u toj visini zapravo je bila u suprotnosti sa zakonskim odredbama o ograničenju prekovremenog rada. To smo ranije objasnili. Da se moglo raditi 25% ukupnog radnog vremena prekovremeno tada bi brojke bile konzistentne, tj. 25% uvećano za 50% je 37,5% a podijeljeno sa 360 norma sati iznosi 0,104%. Ponavljamo, ispravno izveden račun daje **0,090** ($450:2088 = 21,6\% \times 1,5 = 32,4\% : 360 = 0,090$), a ne 0,104 po norma satu, a jedan kontakt sat predavanja iznosi **0,180%** osnovne godišnje plaće.

- za ekvivalent (ponder)³⁰ od 3,2 radna sata $\times 0,072 = 0,230\%$ godišnje plaće³¹
- za ekvivalent (ponder) od 2,1 radna sata $\times 0,072 = 0,151\%$ godišnje plaće
- za ekvivalent (ponder) od 1 radna sata $\times 0,072 = 0,072\%$ godišnje plaće

Nota bene:

- ✓ Po **starom** ugovoru postotak za 1 prekovremeni sat se primjenjivao na osnovnu godišnju plaću a to znači osnovica \times koeficijent \times dodatak za staž.
- ✓ Po **novom** ugovoru postotak se primjenjuje na **ukupnu godišnju plaću**.³² S obzirom da godišnja plaća uključuje dva dodatka, 15% za doktorat i 14% prosvjetni dodatak te dodatak za posebne uvjete rada, to znači da je baza najmanje 29% veća pa treba znati da u **apsolutnom** iznosu ove pondere treba uvećati najmanje za toliko posto. U ovoj analizi zanemarit ćemo dodatke za posebne uvjete rada i stimulacije.

II.2.1.2. USPOREDBE PREKOVREMENOG RADA SVEDENE NA ISTU BAZU GODIŠNJE PLAĆE

- **Usporedba 1 kontakt sata u prekovremenom radu svedena na istu bazu osnovne godišnje plaće**
Valja vidjeti konačni odnos vrijednosti postotaka za 1 kontakt sat predavanja po starom i novom kolektivnom ugovoru s obzirom na **promjenu definicije baze za obračun prekovremenog rada** (ukupna godišnja plaća, a ne osnovna).

S obzirom da se u praksi primjenjivala neispravna, iako propisana, vrijednost od 0,104% za 1 norma sat (umjesto 0,090%) u prekovremenom radu, što znači da se 1 kontakt sat predavanja plaćao po cijeni od 0,208% (ako se i gdje uopće plaćao), umjesto 0,180% osnovne plaće, možemo imati dvije varijante usporedbe:

☆ KRITERIJ PROPISANE, IAKO NEISPRAVNE, VRIJEDNOSTI JEDNOG KONTAKT SATA³³

✦ za ponder 3,2

- po starom ugovoru propisana je neispravna vrijednost jednog kontakt sata 0,208% osnovne plaće, po novom je to 0,230% ukupne godišnje plaće
- da je ostala definicija baze za obračun (osnovna plaća) iz starog ugovora cijena u novom ugovoru bi bila **10,6%** veća nego po starom ugovoru jer je $0,230:0,208=1,106$
- godišnja plaća je najmanje 29% veća od osnovne plaće pa je potrebno uvećati postotak cijene 1 kontakt sata za 29% pa proizlazi $0,230 \times 1,29 = 0,297:0,208 = 1,43$ ³⁴
- ✓ **Za puni angažman po 1 kontakt satu nastavnik dobije najmanje 43% veću cijenu radnog sata nego što se plaćalo po starom ugovoru (ako se uopće plaćalo)!**

✦ za ponder 2,1

- po starom ugovoru 0,208% osnovne plaće, a po novom 0,151% ukupne godišnje plaće
- analogijom s gornjim ponderom: $0,151:0,208=0,726$ ³⁵
- analogijom dobijemo $0,151 \times 1,29 = 0,195$ proizlazi $0,195:0,208 = 0,94\%$
- ✓ **Za polovični angažman po 1 kontakt satu nastavnik dobije u najgorem slučaju 6% manju cijenu radnog sata nego što se plaćalo po starom ugovoru (ako se uopće plaćalo)!**

✦ za ponder 1

- po starom ugovoru 0,208% osnovne plaće, a po novom 0,072% ukupne godišnje plaće

³⁰ Ponder je zapravo ekvivalent broja radnih solarnih sati za 1 kontakt sat u nastavi.

³¹ Vidimo da je 1 kontakt sat u prekovremenom radu **manji** od 1 kontakt sata u redovnom radu, $(0,230:0,259)$ unatoč 50% skupljem satu. To je zbog već nam poznatog razloga: naime, u prekovremeni rad ne mogu se uračunavati poslovi neizravnih nastavnih aktivnosti (40% radnog vremena).

³² Članak 84. stavak 3. kaže: „**Svaki radni sat u prekovremenom radu plaća se 50% više od cijene radnog sata u redovnom radu**“. Nema dvojbe da je cijena radnog sata rezultat podjele plaće radnika s brojem odrađenih radnih sati. Plaća nije isto što i osnovna plaća. Ako postoji osnovna plaća, proizlazi da postoji i neka druga plaća pa prema tome cijena radnog sata je rezultanta plaće. Što bi drugo mogla biti? Nije rečeno osnovna cijena radnog sata.

³³ Propisano je da 1 norma sat vrijedi 0,104% godišnje plaće. Kao što smo pokazali to je bio netočan izračun, ali se primjenjivao u praksi.

³⁴ Ili drugim putem: $1,106 \times 1,29 = 1,426$

³⁵ Što bi bilo da smo i u novom ugovoru ostali na osnovnoj godišnjoj plaći bez dodataka? Ovdje bismo imali $0,151:0,208=0,726$ dakle 27,4% manju cijenu rada.

- analogijom: $0,072:0,208=0,346$
 - $0,072 \times 1,29=0,093$ proizlazi $0,093:0,208=0,45\%$
 - ✓ **Za držanje jednog golog kontakt sata nastavnik dobije 55% manju cijenu radnog sata nego što se plaćalo po starom ugovoru (ako se uopće plaćalo)!³⁶**
- ☆ **KRITERIJ ISPRAVNO IZRAČUNATE VRIJEDNOSTI JEDNOG KONTAKT SATA PREDAVANJA**
- ✦ **za ponder 3,2**
- po starom ugovoru *ispravna* cijena 1 kontakt sata u prekovremenom radu iznosila je **0,180% osnovne godišnje plaće**, a po novom iznosi **0,230% ukupne godišnje plaće**
 - da je ostala definicija baze za obračun iz starog ugovora onda bi cijena 1 kontakt sata iznosila 27,8% više u novom nego po starom ugovoru, jer je $0,230:0,180=1,278$.
 - godišnja plaća je međutim najmanje 29% veća od osnovne godišnje plaće pa je potrebno uvećati postotak cijene 1 kontakt sata za 29% pa proizlazi $0,230 \times 1,29=0,297:0,180=1,648$ ³⁷
 - ✓ **Za puni angažman po 1 kontakt satu nastavnik dobije najmanje 64,8% veću cijenu radnog sata nego po starom ugovoru (u varijanti ispravnog obračunavanja)!**
- ✦ **za ponder 2,1**
- po starom ugovoru *ispravna* cijena 1 kontakt sata u prekovremenom radu iznosila je **0,180% osnovne godišnje plaće**, a po novom iznosi **0,151% ukupne godišnje plaće**
 - analogijom s gornjim ponderom račun ide ovako: $0,151:0,180=0,839$ ³⁸
 - analogijom s računom za gornji ponder $0,151 \times 1,29=0,195:0,180=1,083$
 - ✓ **Za polovični angažman u prekovremenom radu po 1 kontakt satu nastavnik dobije 8,3% veću cijenu radnog sata nego po starom ugovoru da se ispravno obračunavalo!**
- ✦ **za ponder 1**
- po starom ugovoru **0,180 osnovne plaće**, a po novom **0,072 ukupne godišnje plaće**,
 - analogijom s gornjim ponderom: $0,072:0,180=0,400$
 - $0,072 \times 1,29=0,093$ proizlazi $0,093:0,180=0,52$
 - ✓ **Za držanje jednog golog kontakt sata u prekovremenom radu, bez ex ante i ex post poslova, nastavnik dobije 48% manju cijenu radnog sata nego po starom ugovoru.³⁹**

S obzirom da je i po starom (manje vidljivo) i po novom ugovoru (eksplicitno) bilo nužno norma sate, a danas kontakt sate, pretvoriti u solarne radne sate, usporedba solarnih sati rada u redovnom i prekovremenom radu jedina je smisljena i relevantna. Usporedbe kontakt sati sada postaju manje svrhovite. **Nije važno koliko je nastavnik proveo u predavaonici, već koliko ukupno radi za sate provedene u predavaonici.** Samo je to održiva logika s kojom se može operirati u konzistentnom sustavu. **Bavljenje time koliko radim kontakt sati ne odgovara na pitanje koliko radim ukupno.** Iz konstatacije o tome koliko radimo kontakt sati ne može se izvući kvalitetan zaključak o opterećenjima i cijeni rada. **Relevantno je samo koliko je vrijedio jedan solaran radni sat prije i sada. Iz ovoga vidimo da je on povećan za najmanje 29% u prekovremenom radu.**

II.2.1.3 USPOREDBE NA PRIMJERU KONKRETNE PLAĆE

➤ **Usporedba za redovni rad na konkretnoj plaći**

Ako je nastavnikova osnovna godišnja plaća uzmimo 200.000 kuna bruto, a ukupna godišnja plaća s gore spomenutim dodacima $200.000 \times 1,29$ ⁴⁰ = 258.000 tada je njegov **1 kontakt sat u redovnom radu:**

³⁶ Ta je usporedba zapravo bespredmetna jer se uspoređuje „goli“ rad (bez ikakvih ex ante i ex post popratnih obaveza po kontakt satu) s nediferenciranom vrijednošću 1 kontakt sata iz starog ugovora, u kojem se krajnje paušalno pretpostavilo da svaki kontakt sat ima puno opterećenje u popratnim poslovima. Ta nediferenciranost ne samo da je onemogućavala suvise obračune i činila isplatu prekovremenog rada apsurdnom, već je stvarala i grube nepravde.

³⁷ ili drugim putem: $1,278 \times 1,29=1,648$.

³⁸ Da smo i u novom ugovoru ostali na osnovnoj godišnjoj plaći imali bismo $0,151:0,180=0,839$ dakle 16,1% manju cijenu rada.

³⁹ Kod ovog pondera nije smisljeno uspoređivati stari i novi ugovor.

⁴⁰ 29% su dodaci za doktorat i prosvjetni dodatak.

- prema **osnovnoj plaći 480** kuna ($200.000 \times 0,240\%$) prema starom ugovoru i **518** kuna ($200.000 \times 0,259\%$) prema novom ugovoru.⁴¹
- prema ukupnoj **godišnjoj plaći 619** kuna ($258.000 \times 0,240\%$) prema starom ugovoru i **668** kuna ($258000 \times 0,259\%$) prema novom ugovoru.⁴²

U redovnom radu profesor bi prema starom ugovoru dobivao 619 kuna po 1 kontakt satu a danas bi dobio 668 kuna, iako mu se plaća u našem modelu nije povećala.

Povećao se ekvivalent po jednom kontakt satu, zato jer je smanjena norma sa 180 na 150 kontakt sati, a to daje veći učinak nego što je smanjen predviđeni fond radnih sati za nastavu (s 900 na 810). Taj povećani ekvivalent ne donosi u stvarnosti veću plaću, ali podiže vrijednost 1 kontakt sata u odnosu na druge vrste poslova u strukturi radnog vremena, ili drugim riječima, sadašnjih 5,4 solarna radna sata, u odnosu na prijašnjih 5, znači da će nastavnik prije skupiti potreban broj sati u nastavi.

➤ Usporedba za prekovremeni rad na konkretnoj plaći

Kako izgledaju usporedbe za prekovremeni rad prema gornjoj plaći profesora? Njegov **1 kontakt sat u prekovremenom radu** iznosi:

- prema **starom** ugovoru računa se prema osnovnoj plaći i iznosi **360** kune ($200.000 \times 0,180\%$)
- prema **novom** ugovoru uzimamo tri opcije, a u svakoj od njih računamo prema godišnjoj plaći sukladno članku 84. stavak 3.
 - ✦ **za ponder 3,2**, tj. za puni angažman u prekovremenom radu (tj. profesor sa spomenutom plaćom ima i pripremu i obveze prema studentima, dakle, i prethodne i naknadne poslove) iznosi **593 kune** ($258.000 \times 0,230\%$).
 - ✓ To je znatno više od starog ugovora!
 - ✦ **za ponder 2,1**, tj. za polovični angažman u prekovremenom radu (profesor ima ili ex ante ili ex post poslove, ali nema i jedne i druge) iznosi **390 kuna** ($258.000 \times 0,151\%$).
 - ✓ To je 30 kuna više nego u starom ugovoru.
 - ✦ **za ponder 1**, tj. za prekovremeno predavanje (u kojem nije potrebna niti priprema, niti nastavnik ima obveze prema studentima) iznosi **186 kuna** ($258.000 \times 0,072$)
 - ✓ To je znatno manje nego u starom ugovoru.

Radi usporedbe treba pogledati kako bi to izgledalo na bazi osnovne plaće:

- **za ponder 3,2:** to iznosi 460 kuna umjesto sadašnjih 593 kune te 100 kuna više nego 360 kune po starom ugovoru
- **za ponder 2,1:** to iznosi 302 kuna umjesto sadašnjih 390 kune te 58 kuna manje nego 360 kune po starom ugovoru
- **za ponder 1:** to iznosi 144 kune umjesto sadašnjih 186 kune te 216 kuna manje nego 360 kune po starom ugovoru.

Pri svemu ovome valja imati na umu da u prekovremenom radu ne može biti repetitivne nastave.⁴³

➤ Usporedba za prekovremeni rad u maksimalnom iznosu prekovremenih sati

Kako izgledaju usporedbe za prekovremeni rad prema gornjoj plaći profesora u slučaju ako on radi maksimalno prekovremeno?

- prema **starom** ugovoru maksimalno je mogao raditi 180 kontakt sati, odnosno 450 radnih sati i zaraditi 180×360 kuna (cijena u prekovremenom radu) = 64.800 kuna godišnje na prekovremenom radu.

⁴¹ Cijena kontakt sata je veća po novom ugovoru zato jer je ukinuto ono dopušteno odstupanje za 20% pa je polazišna norma smanjena sa 180 kontakt sati uglavnom na 150 kontakt sati za istovrsnu nastavu. Sa smanjenom normom, a na istu plaću, to znači veća cijena radnog sata. Istovremeno, suprotna silnica je smanjenje fonda sati za nastavu sa 50% na 45% pa je smanjeni brojnik djelovao u pravcu smanjenja cijene.

⁴² Ibidem

⁴³ Naime, repetitivna nastava već je ugrađena u smanjenju pondera. Čim nema pripremu to je ponder 2,1, a ako ima pripremu a nema studente, to je opet ponder 2,1, a ako nema niti jedno niti drugo ponder je 1.

- prema **novom** ugovoru maksimalno može raditi i zaraditi:
 - ✦ za **ponder 3,2**, tj. za puni angažman u prekovremenom radu može raditi najviše 78 kontakt sati što iznosi **593 kune x 78 = 46.254 kuna godišnje**
 - ✓ Zarada je manja, ali ne toliko manja koliko je manje boravka u predavaonici. Sada je 78 kontakt sati, a tada je moglo biti i 180 kontakt sati. Za tih 180 nije se znalo koliko je to doista stvarnih radnih sati, a za ovih 78 zna se da je to 250 stvarnih radnih sati.
 - ✦ za **ponder 2,1**, tj. za polovični angažman u prekovremenom radu može raditi najviše 119 kontakt sati što iznosi **390 kuna x 119 = 46.410 kuna godišnje**.
 - ✓ Zarada je 71% od starog ugovora, a boravak u predavaonici je 66% u odnosu na ono što je moglo po starom ugovoru. Isto vrijedi kao i gore.
 - ✦ za **ponder 1**, tj. za prekovremeno predavanje, u kojem nije potrebna niti priprema, niti nastavnik ima obveze prema studentima, može raditi najviše 250 sati i to iznosi **186 x 250 = 46.500 kuna**.
 - ✓ Zarada je manja, a boravka u predavaonici više. Međutim, to nikako ne znači da je to i više radnih sati utrošenih za sate u predavaonici. Naime, sada se zna da je to 250 sati, a jedino što je vidljivo da je tadašnjih 180 kontakt sati bilo više nego tih 250 radnih sati. S obzirom da se ne može znati koliko je to bilo zapravo radnih sati nisu niti moguće procjene da li se za istu količinu rada jednako zaradilo kao i danas.

II.2.1.4. ZAKLJUČCI

- Po starom ugovoru **nastavnik u znanstveno-nastavnom zvanju** mogao je odraditi maksimalno u prekovremenom radu 360 norma sati predavanja, odnosno 180 kontakt sati, odnosno 450 radnih solarnih sati iznad norme.
- Po novom ugovoru nastavnik može odraditi maksimalno u prekovremenom radu od 78 do 250 kontakt sati predavanja, odnosno 250 radnih solarnih sati iznad norme.⁴⁴
- Po starom ugovoru je nastavnik bio plaćen 0,180%, odnosno 0,208% (neispravni postotak i neispravna praksa) **osnovne godišnje plaće po kontakt satu predavanja u radu iznad norme**, a po novom može biti plaćen od 0,072 do 0,230% **ukupne godišnje plaće po kontakt satu predavanja**. Ako se ovi novi podaci radi komparacije svedu na istu bazu godišnje plaće onda to iznosi od 0,093% (0,072x1,29) do 0,297% (0,230x1,29) **osnovne godišnje plaće po kontakt satu predavanja**.
- Čak i u usporedbi s obračunski neispravnim iznosom od 0,208% osnovne godišnje plaće vidimo da je novi ugovor povećao vrijednost kontakt sata u prekovremenom radu, pogotovo onoga koji traži prethodni i naknadni rad.
- Ona nastava koja ne zahtijeva niti pripremu niti rad sa studentima, po prirodi stvari jednaka je bilo kojem solarnom radnom satu.
- Nastavnici ne mogu više ostvarivati istu količinu zarade temeljem prekovremenog rada kao što je to bilo prije. Međutim, to nije posljedica promjena u kolektivnom ugovoru već posljedica promjene Zakona o radu koji je prekovremeni rad ograničio na svega 180 sati godišnje, odnosno 250 sati (ako je propisano kolektivnim ugovorom). Našim kolektivnim ugovorom upravo smo omogućili nastavnicima maksimum u okviru postojećih propisa.
- Međutim, najvažniji učinak novog ugovora u ovom kontekstu leži u mogućnosti da se objektivno razazna i valorizira različita nastava u prekovremenom radu s obzirom na postojanje ex ante i ex post poslova po satu kontaktne nastave.

⁴⁴ 250 maksimalnih sati u prekovremenom radu dijeli se s maksimalnim ponderom 3,2 i dobije se 78 kontakt. Dakle, raspon od 78 do 250 kao maksimalni broj prekovremenih sati ovisi o visini pondera. Za maksimalni ponder od 3,2 maksimalni broj kontakt sati je 78 što vrijedi 250 radnih solarnih sati. Za ponder 1 (nema niti pripreme niti rada sa studentima) maksimalni broj kontakt sati je 250 u svakom pogledu. .

II.2.2. USPOREDBE U VJEŽBAMA NA SVEUČILIŠTIMA

II.2.2.1 POGREŠKE U REGULACIJI ASISTENSKIH OPTEREĆENJA

Koliko se plaća asistenta mogla u starom ugovoru maksimalno uvećati za rad iznad norme?

Sukladno starom ugovoru asistent je mogao raditi u radu preko punog nastavnog opterećenja samo iznimno. Međutim, ako je ipak radio preko pune nastavne norme, moralo mu se to i platiti.

I za asistenta, baš kao i profesora, bilo je u starom ugovoru propisano da je cijena 1 norma sata u radu iznad norme 0,104% osnovne godišnje plaće. Norma u redovnom radu iznosila je 180 norma sati, što je pola od norme profesora koji drži predavanja. Profesor je mogao raditi u radu iznad norme još jednu punu normu i za nju biti plaćen 37,5%. Asistent je mogao za svoju normu u prekovremenom radu (polovica profesorove norme) biti plaćen najviše 18,75%. Međutim, u ugovoru je uslijed pogreške pisalo drugačije.

Pogreška u tekstu starog kolektivnog ugovora: asistent, a ne viši asistent

U tekstu starog ugovora napravljen je lapsus calami. Članak 34. poziva se na krivi stavak u članku 33. Naime, stavak 3. članka 34. kaže: „*Za rad preko punoga nastavnog opterećenja plaća se može uvećati najviše do 37,5% osnovne plaće, osim za zaposlenike iz stavka 2. članka 33. kojima se za rad preko punoga nastavnog opterećenja plaća može uvećati najviše do 18,75% osnovne plaće.*“ Međutim, stavak 2., čl. 33. odnosi se na *više asistente* na sveučilištu, iz čega bi proizlazilo da se na asistenta kao i na profesora odnosi istih 37,5%, a na *višeg* asistenta 18,75%, u čemu nema nikakve logike. Ograničenje od 18,75% trebalo se odnositi na asistenta, a ne na *višeg* asistenta. U ugovoru je propisano da *viši* asistent ima maksimalnu normu u redovnom radu 270 norma sati, što je točno na polovici između asistentovih 180 i profesorovih 360 pa iz iste logike mora proizaći i da *viši* asistent može imati maksimalno uvećanje plaće od 28% (točno na polovici između 18,75 i 37,5).

Što je ispravno razumijevanje asistentovih opterećenja u nastavi?

Da se radi o grešci jasno je još i iz sljedeće argumentacije. U slučaju da to nije bila pogreška i da nije bilo drugih odredbi kolektivnog ugovora onda bi i za asistenta vrijedila ograničenja prekovremenog rada iz Zakona o radu do granice pretpostavljenog dopuštenja inspekcije rada da nastavnici smiju odraditi najviše 25% svog ukupnog godišnjeg radnog vremena. To bi i za asistenta značilo uvećanje godišnje plaće također za 37,5% ($25\% \times 1,5$)⁴⁵. Iz toga bi proizašlo da je on mogao raditi u prekovremenom radu maksimalno $37,5\% \times 0,104\% = 360$ norma sati. To bi bio ne samo apsurd već bi se sudaralo s drugim odredbama kolektivnog ugovora, jer je asistentu smanjena norma u redovnom radu na 180 norma sati, a ovako proizlazi da bi u prekovremenom radu mogao raditi i svoje dvije pune norme iz redovnog rada, odnosno punu normu profesorovu. To sigurno nije bila volja ugovornih strana, jer za to nema nikakvog rezona. Ugovorne strane su htjele da omjeri opterećenja u prekovremenom radu budu isti kao i u redovnom, tj. da kao i profesor asistent odradi, doduše samo iznimno, najviše još jednu *svoju* punu normu u nastavi, a to je najviše njegovih 180 norma sati, a ne 360. Iz toga proizlazi da je plaću asistenta bilo moguće uvećati za rad iznad norme najviše 18,75% ($180 \times 0,104\%$ ili pola od profesorovih 37,5% uvećanja plaće). Iz toga, dalje proizlazi da je tih 180 norma sati vrijedilo pola od 450 solarnih radnih sati u radu iznad norme kod profesora, tj. 225 radnih sati (ili drugim putem: $18,75:1,5=12,5\%$; $1800 \times 12,5\%=225$), što dalje znači da je 1 norma sat u prekovremenom radu vrijedio 1,25 solarnih sati.

Je li asistent mogao raditi više od 180 radnih sati u prekovremenom radu?

Prema Kolektivnom ugovoru mogao je raditi 180 norma sati u nastavi, i to samo iznimno, ali ne više od toga. Kolektivni ugovor nije priječio da pored tog rada za najviše 18,75% godišnje plaće radi prekovremeno i u *znanosti* još isti toliki postotak radnog vremena, ali mu to s obzirom na tadašnju praksu nitko ne bi niti evidentirao niti priznao, a kamoli platilo.

⁴⁵ Zanimarimo ovdje ranije uočene pogreške i nepreciznosti, npr. nije 37,5 već je 32,4 i slično, jer za ovu argumentaciju to nije bitno.

II.2.2.2 USPOREDBE EKVIVALENATA I VRIJEDNOSTI KONTAKT SATA

- **Usporedba ekvivalenata (pondera) po 1 kontakt satu vježbi**
 - ♦ **Po starom ugovoru 1 kontakt sat vježbi**
 - u **redovnom** radu imao je za ekvivalent **2,5** solarnih radnih sati ($450:180$)⁴⁶.
 - u **prekovremenom** radu imao je ekvivalent **1,25** solarna sata ($225:180$);
 - ♦ **Po novom ugovoru 1 kontakt sat vježbi**
 - u **redovnom** radu ima za ekvivalent **2,7** solarnih radnih sati ($405^{47}:150=2,7$);
 - u **prekovremenom** radu imamo **tri ekvivalenta**:
 - ✦ **1,6** solarnih radnih sati za 1 kontakt sat vježbi koji sadrži prethodnu pripremu i naknadne obveze prema studentima⁴⁸
 - ✦ **1,3** radnih sati za 1 kontakt sat vježbi koji sadrži ili prethodnu pripremu ili naknadne obveze prema studentima
 - ✦ **1** radni sat za 1 kontakt sat ako nema ništa od popratnih poslova
- **Usporedba vrijednosti 1 kontakt sata vježbi izražena u postotku godišnje plaće**
 - ♦ **Po starom ugovoru 1 kontakt sat vježbi** ili 1 norma sat (što je kod asistenata isto) iznosio je
 - u **redovnom** radu $2,5 \times 0,048 =$ **0,120% godišnje plaće**⁴⁹
 - u **prekovremenom** radu $1,25$ solarna sata $\times 0,072\% =$ **0,09% osnovne godišnje plaće**⁵⁰; brojka upisana u starom ugovoru bila je **0,104%** osnovne godišnje plaće.
 - ♦ **Po novom ugovoru 1 kontakt sat vježbi** iznosio je
 - u **redovnom** radu $2,7 \times 0,048 =$ **0,130% godišnje plaće**
 - u **prekovremenom** radu za:
 - za ekvivalent (ponder) od **1,6** radna sata $\times 0,072 =$ **0,115% godišnje plaće**⁵¹
 - za ekvivalent (ponder) od **1,3** radna sata $\times 0,072 =$ **0,094% godišnje plaće**
 - za ekvivalent (ponder) od **1** radna sata $\times 0,072 =$ **0,072% godišnje plaće**

Nota bene:

- ✓ **Po starom** ugovoru postotak za 1 prekovremeni sat se primjenjivao na osnovnu godišnju plaću a to znači osnovica \times koeficijent \times dodatak za staž.
- ✓ **Po novom** ugovoru postotak se primjenjuje na ukupnu **godišnju plaću**.⁵² S obzirom da godišnja plaća asistenta uključuje 14% prosvjetnog dodatka te dodatak za posebne uvjete rada, treba znati da u apsolutnom iznosu ove pondere treba uvećati najmanje za toliko posto. U ovoj analizi zanemarit ćemo posebne uvjete rada i stimulacije.

⁴⁶ Asistent je imao normu od 150 norma sati vježbi pri čemu je jedan sat vježbi vrijedio 1 norma sat. Odstupanje od 20 posto +/- vrijedilo je i za njega pa se kao puna norma priznavalo 120-180 norma sati. Podjela radnog vremena bila mu je 75 posto za znanost, a 25 posto za nastavu ($1800 \times 0,25 = 450$);

⁴⁷ Prema novom ugovoru asistent u nastavi u standardnoj podjeli radi 22,5 posto efektivnog fonda radnih sati ($1800 \times 0,225 = 405$)

⁴⁸ Podsjećamo: nema neizravne nastavne aktivnosti u prekovremenom radu; ona iznosi 40% redovnog radnog vremena u nastavi pa je računica jednostavna $2,7 \times 0,6 = 1,62$;

⁴⁹ ovdje ne treba mehanički pomisliti da treba pisati osnovna plaća, jer je to svejedno u **redovnom** radu, naime u redovnom radu mora se i ovako uvijek računati na ukupnu plaću, jer je ona zadana po defaultu.

⁵⁰ U novom zakonskom okviru cijena 1 kontakt sata, pod svim premisama starog ugovora, u prekovremenom radu mogla bi iznositi najviše 0,100% osnovne godišnje plaće ($250:180 = 1,39 \times 0,072\% = 0,100\%$).

⁵¹ Vidimo da je 1 kontakt sat u prekovremenom radu manji od 1 kontakt sata u redovnom radu ($0,115:0,130$) unatoč 50% skupljem satu. To je zbog poznatog razloga: naime, u prekovremeni rad ne mogu se uračunavati poslovi neizravnih nastavnih aktivnosti (40% radnog vremena).

⁵² Članak 84. stavak 3. kaže: „**Svaki radni sat u prekovremenom radu plaća se 50% više od cijene radnog sata u redovnom radu**“. Nema dvojbe da je cijena radnog sata rezultat podjele plaće radnika s brojem odrađenih radnih sati. Plaća nije isto što i osnovna plaća. Ako postoji osnovna plaća, proizlazi da postoji i neka druga plaća pa prema tome cijena radnog sata je rezultanta plaće. Što bi drugo mogla biti? Nije rečeno osnovna cijena radnog sata.

II.2.2.3. USPOREDBE PREKOVREMENOG RADA SVEDENE NA BAZU OSNOVNE GODIŠNJE PLAĆE

- **Usporedba 1 kontakt sata u prekovremenom radu svedena na istu bazu osnovne godišnje plaće**
Valja vidjeti konačni odnos vrijednosti za 1 kontakt sat **vježbi** po starom i novom kolektivnom ugovoru s obzirom na **promjenu definicije baze za obračunu prekovremenog rada** (ukupna godišnja plaća, a ne osnovna).

S obzirom da se u praksi primjenjivala neispravna, iako propisana, vrijednost od 0,104% za 1 norma sat (umjesto 0,090%) što znači isto i za 1 kontakt sat vježbi, imamo dvije varijante usporedbe:

☆ **KRITERIJ PROPISANE, ALI NEISPRAVNE, VRIJEDNOSTI JEDNOG KONTAKT SATA**⁵³

✦ **za ponder 1,6**

- po starom ugovoru propisana je neispravna cijena 1 kontakt sata vježbi 0,104% osnovne plaće, a po novom iznosi 0,115% ukupne godišnje plaće
- da je ostala definicija baze za obračun (osnovna plaća) iz starog ugovora cijena u novom ugovoru bi bila **10,6%** veća nego po starom ugovoru jer je $0,115:0,104=1,106$
- ukupna godišnja plaća je za asistente 14% veća od osnovne plaće pa proizlazi: $0,115 \times 1,14 = 0,131:0,104 = 1,260\%$
- ✓ **Za puni angažman po 1 kontakt satu asistent dobije 26% veću cijenu radnog sata nego što se plaćalo po starom ugovoru (ako se uopće plaćalo)!**

✦ **za ponder 1,3**

- po starom ugovoru 0,104% osnovne plaće, a po novom 0,094% godišnje plaće
- da je ostala definicija baze za obračun iz starog ugovora cijena u novom ugovoru bi bila 9,6% manja nego po starom ugovoru jer je $0,094:0,104=0,904$
- analogijom dobivamo $0,094 \times 1,14 = 0,107:0,104 = 1,029\%$
- ✓ **Za polovični angažman po 1 kontakt satu asistent dobije 2,9% veću cijenu radnog sata nego što se plaćalo po starom ugovoru (ako se uopće plaćalo)!**

✦ **za ponder 1**

- po starom ugovoru 0,104% osnovne plaće, a po novom 0,072% godišnje plaće
- da je ostala definicija baze za obračun iz starog ugovora cijena u novom ugovoru bi bila 30,8% manja nego po starom ugovoru jer je $0,072:0,104=0,692$ ⁵⁴
- $0,072 \times 1,14 = 0,082:0,104 = 0,788\%$
- ✓ **Za držanje samo jednog golog kontakt sata asistent dobije 21,2% manju cijenu radnog sata nego što se plaćalo po starom ugovoru (ako se uopće plaćalo)!**

☆ **KRITERIJ ISPRAVNO IZRAČUNATE VRIJEDNOSTI JEDNOG KONTAKT SATA VJEŽBI**

✦ **za ponder 1,6**

- po starom ugovoru *ispravna* cijena 1 kontakt sata vježbi u prekovremenom radu iznosila je 0,090% osnovne godišnje plaće, a po novom iznosi 0,115% ukupne godišnje plaće,
- $0,115:0,090=1,278$ ⁵⁵
- $0,115 \times 1,14 = 0,131:0,090 = 1,456$
- ✓ **Za puni angažman po 1 kontakt satu asistent dobije 45,6% veću cijenu radnog sata nego po starom ugovoru (da se ispravno obračunavalo)!**

✦ **za ponder 1,3**

- po starom ugovoru 0,090% osnovne plaće, a po novom 0,094% godišnje plaće,
- $0,094:0,090=1,044$ ⁵⁶
- analogijom s računom za gornji ponder račun ide ovako: $0,094 \times 1,14 = 0,107:0,090 = 1,189$

⁵³ Propisano je da 1 norma sat vrijedi 0,104% godišnje plaće. Kao što smo pokazali to je bio netočan izračun, ali se primjenjivao u praksi.

⁵⁴ Ta je usporedba zapravo bespredmetna jer se uspoređuje „goli“ rad (bez ikakvih ex ante i ex post popratnih obaveza po kontakt satu) s nediferenciranom vrijednošću 1 kontakt sata iz starog ugovora, u kojem se krajnje paušalno pretpostavilo da svaki kontakt sat ima puno opterećenje u popratnim poslovima. Ta nediferenciranost ne samo da je onemogućavala suvisle obračune i činila isplatu prekovremenog rada apsurdnom, već je stvarala i grube nepravde.

⁵⁵ Da smo i u novom ugovoru ostali na osnovnoj godišnjoj plaći imali bismo dakle 27,8% veću cijenu rada.

⁵⁶ Da smo i u novom ugovoru ostali na osnovnoj godišnjoj plaći imali bismo dakle 4,4% veću cijenu rada.

- ✓ Za polovični angažman po 1 kontakt satu asistent dobije 18,9% veću cijenu radnog sata nego po starom ugovoru (da se ispravno obračunavalo)!
- ✦ za ponder 1
 - po starom ugovoru 0,090% osnovne plaće, a po novom 0,072% godišnje plaće,
 - $0,072:0,090=0,8^{57}$
 - analogijom s računom za gornje pondere račun ide ovako: $0,072 \times 1,14 = 0,082:0,090 = 0,91$
 - ✓ Za držanje samo 1 golog kontakt sata asistent dobije 9% manju cijenu radnog sata nego po starom ugovoru.

II.2.2.4. ZAKLJUČCI

- Po starom ugovoru asistent je mogao odraditi maksimalno u prekovremenom radu 180 sati vježbi, odnosno 225 radnih solarnih sati iznad norme.
- Po novom ugovoru asistent može odraditi maksimalno u prekovremenom radu od 156⁵⁸ do 250 kontakt sati vježbi, odnosno 250 radnih solarnih sati iznad norme.
- Po starom ugovoru je asistent bio plaćen 0,09%, odnosno 0,104% (neispravni postotak i neispravna praksa) osnovne godišnje plaće po kontakt satu vježbi u radu iznad norme, a po novom može biti plaćen od 0,072 do 0,115% ukupne godišnje plaće po kontakt satu vježbi. Ako se ovi novi podaci radi komparacije svedu na bazu osnovne godišnje plaće onda to iznosi od 0,082% ($0,072 \times 1,14$) do 0,131% ($0,115 \times 1,14$) osnovne godišnje plaće po kontakt satu vježbi.
- Čak i u usporedbi s obračunski neispravnim iznosom od 0,104% osnovne godišnje plaće vidimo da je novi ugovor povećao vrijednost prekovremenog rada.

⁵⁷ Kod ovog pondera nije smisleno uspoređivati stari i novi ugovor.

⁵⁸ 250 maksimalnih sati u prekovremenom radu dijeli se s 1,6 maksimalnim ponderom i daje 156 kontakt sati. Dakle, raspon od 156 do 250 kao maksimalni broj prekovremenih sati ovisi o visini pondera. Za maksimalni ponder od 1,6 maksimalni broj kontakt sati je 156 što vrijedi 250 radnih solarnih sati. Za ponder 1 maksimalni broj kontakt sati je 250. Valja napomenuti da je ovo samo računski ishod, koji ne bi trebao biti relevantan u praksi jer je kolektivni ugovor jako restriktivno odredio, gotovo onemogućio prekovremeni rad asistenata.

II.2.3. USPOREDBE ZA NASTAVNA RADNA MJESTA U PREDAVANJU

II.2.3.1 USPOREDBE EKVIVALENATA I VRIJEDNOSTI KONTAKT SATA

➤ **Usporedba ekvivalenata (pondera) po 1 kontakt satu predavanja**

Norma sati više nema, prebacujemo sve na kontakt sate, a kontakt sati se svi pretvaraju u prirodni ekvivalent, tj. u solarne radne sate.

♦ **Po starom ugovoru 1 kontakt sat predavanja**

- u **redovnom radu** imao je za ekvivalent **3,33** solarna radna sata ($900:270$)⁵⁹.
- u **prekovremenom radu** imao je ekvivalent **1,25** solarna sata ($450:360$)⁶⁰;

Valja imati na umu da tada nije bilo razlike u tome da li nastavnik ima pripremu i naknadne obveze prema studentima ili sve to nema u prekovremenom radu. Svima se plaćalo sve, neovisno o stvarnom opterećenju, (ili se nikome nije plaćalo ništa).

♦ **Po novom ugovoru 1 kontakt sat predavanja**

- u **redovnom radu** ima za ekvivalent **5,4** solarnih radnih sati ($1215:225=5,4$)⁶¹;
- u **prekovremenom radu** imamo **tri ekvivalenta**:
 - ✦ **3,2** solarnih radnih sati za 1 kontakt sat predavanja koji sadrži prethodnu pripremu i naknadne obveze prema studentima⁶²
 - ✦ **2,1** solarnih radnih sati za 1 kontakt sat predavanja koji sadrži ili prethodnu pripremu ili naknadne obveze prema studentima
 - ✦ **1** solarni radni sat za 1 kontakt sat ako nema ništa od popratnih poslova

⁵⁹ Nastavnik izabran u nastavno zvanje po starom kolektivnom ugovoru imao je normu od 450 norma sati godišnje pri čemu je jedan kontakt sat predavanja vrijedio 2 norma sata. Odstupanje od 20 posto +/- vrijedilo je i za njega pa se kao puna norma priznavalo od 360 norma sati (20% manje od 450) do 540 norma sati (20% više od 450). Međutim, za potrebe obračuna prekovremenog rada na većini ustanova uzimalo se 540 norma sati, baš kao što se i kod znanstveno-nastavnih radnih mjesta uzimalo 360 norma sati, a ne 300 norma sati. Podjela radnog vremena bila je 50 posto stručni i istraživački rad, a 50 posto za nastavu. Dakle, računica pokazuje: $1800 \times 0,5 = 900$; $540:2=270$ kontakt sati; $900:270=3,333$ toliko je solarnih sati vrijedio 1 kontakt sat predavanja.

⁶⁰ Nota bene: ovdje ovih 450 radnih solarnih sati nije ni u kakvoj vezi s propisanom nastavnom normom od 450 norma sati za osobe na nastavnim radnim mjestima, već se radi o sasvim slučajnom podudaranju istog broja za dvije različite stvari. Tih 450 radnih solarnih sati proizlazi kao 25% od 1800 efektivnih radnih sati godišnje, dok 25% kao postotak ukupno dopuštenog broja prekovremenih sati, proizlazi iz 37,5% godišnje plaće koju je moguće bilo zaraditi u prekovremenom radu (budući da je prekovremeni rad skuplji 50%, onda slijedi 37,5% dijeljeno s 1,5 daje 25%). Ovdje ćemo se samo podsjetiti, ali privremeno i zanemariti, da je taj račun bio neprecizan jer je previdio da se 37,5% odnosi na godišnju plaću a ona se odnosi i na godišnje odmire i praznike u kojima nije moguće raditi prekovremeno (vidi raspravu o tome ranije pod naslovom *Problem nekonzistentnih brojki u starom kolektivnom ugovoru*). Osoba na nastavnom radnom mjestu imala je ista ograničenja mogućeg broja prekovremenog rada kao i zaposlenik na znanstveno-nastavnim radnom mjestu, a to je bilo 450 radnih solarnih sati. I na njega se, kao i na znanstveno-nastavna radna mjesta odnosila odredba o 37,5% osnovne godišnje plaće koja se može isplatiti za rad iznad norme. Međutim, za razliku od znanstveno-nastavnog radnog mjesta vrijednost 1 norma sata u radu iznad norme nije bila propisana na 0,104% osnovne godišnje plaće, već duplo manje, 0,052% osnovne godišnje plaće. Zbog toga i sukladno tome, osoba u nastavnom zvanju je u okviru prekovremenog rada (rada preko norme) mogla odraditi duplo više *kontakt* sati od 360 kontakt sati koje je mogla odraditi osoba na znanstveno-nastavnim radnom mjestu. ($37,5:0,052=721$; $721:2=360$). I ovdje imamo slučajnu podudarnost s brojkom 360 norma sati kod znanstveno-nastavnih radnih mjesta, iako te iste brojke nisu u vezi. Ovdje se radi o dopuštenom radu od **360** kontakt sati u prekovremenom radu dok se tamo radilo o 360 norma sati, tj. 180 kontakt sati.

⁶¹ Sukladno novom kolektivnom ugovoru nastavna radna mjesta imaju drugačiju podjelu radnog vremena u odnosu na stari ugovor. Podjela više nije 50% u znanosti, a 50% u nastavi već je definirano da se standardni fond radnog vremena za nastavna radna mjesta na visokim učilištima sastoji od 67,5 posto radnog vremena u nastavi, a 22,5 posto radnog vremena u istraživačkom i stručnom radu. Sukladno tome, na rad u nastavi otpada 1.215 radnih sati ($1.800 \times 0,675 = 1.215$). Iz navedenog pak proizlazi da nastavna radna mjesta trebaju odraditi 225 kontakt sati predavanja ($1.215:5,4=225$). Dakle, iako je fond ukupnih radnih sati za nastavu povećan s 900 na 1.215 sati, nastavnici moraju odraditi manje kontakt sati predavanja u redovnom radu kako bi popunili taj fond sati u odnosu na prijašnju faktičnu normu. Iako je po starom kolektivnom ugovoru puna norma bila predviđena na 225 kontakt sati, zbog dopuštenih 20% odstupanja, osobe na nastavnom radnom mjestu mogle su, a često i jesu, biti zadužene s 270 kontakt sati predavanja. Sada po novome ugovoru moraju za zadovoljavanje standardnog opterećenja u nastavi (1.215 solarnih sati) odraditi 225 sati kontakt predavanja. **Sukladno tome, svima koji su imali zaduženja od 270 kontakt sati u redovnom radu pozicija je novim ugovorom dvostruko poboljšana. Smanjena im je nastavna norma, ali je paralelno s time smanjen i fond sati koji trebaju pravdati u stručnom i istraživačkom radu. Prije je to bilo 900 sati, a sada je 405 sati + 180 sati institucijskog doprinosa koji nije potrebno pravdati.**

⁶² Podsjećamo: nema neizravne nastavne aktivnosti u prekovremenom radu; ona iznosi 40% redovnog radnog vremena u nastavi pa je računica jednostavna $5,4 \times 0,6 = 3,24$;

➤ **Usporedba vrijednosti 1 kontakt sata predavanja izražena u postotku godišnje plaće**

- ♦ Po starom ugovoru **1 kontakt sat predavanja** iznosio je
 - u **redovnom** radu $3,333 \times 0,048^{63} = 0,160\%$ godišnje plaće⁶⁴
 - u **prekovremenom** radu $1,25$ solarna sata $\times 0,072\% = 0,090\%$ **osnovne godišnje plaće**; brojka upisana u starom ugovoru bila je $0,052\%$ osnovne godišnje plaće po norma satu, što znači **0,104%**⁶⁵ osnovne godišnje plaće po kontakt satu predavanja. Kao što je broj $0,104$ posljedica nekonzistentnog računanja isto tako je to i $0,52$ ⁶⁶.
- ♦ Po **novom ugovoru** 1 kontakt sat **predavanja** iznosio je
 - u **redovnom** radu $5,4 \times 0,048 = 0,259\%$ **godišnje plaće**
 - u **prekovremenom** radu za:
 - za ekvivalent (ponder) od **3,2 radna sata** $\times 0,072 = 0,230\%$ **godišnje plaće**⁶⁷
 - za ekvivalent (ponder) od **2,1 radna sata** $\times 0,072 = 0,151\%$ **godišnje plaće**
 - za ekvivalent (ponder) od **1,0 radna sata** $\times 0,072 = 0,072\%$ **godišnje plaće**

Nota bene:

- ✓ Po **starom** ugovoru postotak za 1 prekovremeni sat se primjenjivao na **osnovnu** godišnju plaću a to znači **osnovica x koeficijent x dodatak za staž**.
- ✓ Po **novom** ugovoru postotak se primjenjuje na **ukupnu** godišnju plaću.⁶⁸ S obzirom da godišnja plaća nastavnika uključuje 14% prosvjetnog dodatka te dodatak za posebne uvjete rada, treba znati da u apsolutnom iznosu ove pondere treba uvećati najmanje za toliko posto. U ovoj analizi zanemarit ćemo posebne uvjete rada i stimulacije.

Na ovom mjestu potrebno je dodatno razmotriti nekonzistentnosti u starom kolektivnom ugovoru za nastavna zvanja.

⁶³ Podsjećamo: cijena radnog solarnog sata kao postotak godišnje plaće $1:2088=0,048\%$

⁶⁴ ovdje ne treba mehanički pomisliti da treba pisati osnovna plaća, jer je to svejedno u redovnom radu, naime, u redovnom radu mora se i ovako uvijek računati na ukupnu plaću, jer je ona zadana po defaultu.

⁶⁵ Jedan norma sat zapisan je u starom ugovoru kao $0,104\%$ godišnje plaće. Taj broj je posljedica nekonzistentnog računanja. Svaka isplata u toj visini zapravo je bila u suprotnosti sa zakonskim odredbama o ograničenju prekovremenog rada. Tih $0,104\%$ godišnje osnovne plaće bi bilo konzistentno samo ako bi vrijedila pretpostavka da je maksimalni prekovremeni rad 25% ukupnog radnog vremena, a ne 25% efektivnog radnog vremena. Ne može se prekovremeno raditi za vrijeme godišnjeg odmora. Da se moglo brojke bi bile konzistentne, tj. 25% uvećano za 50% je 37,5% a podijeljeno sa 360 norma sati iznosi $0,104\%$. Ponavljamo, ispravno izveden račun daje **0,090** ($450:2088=21,6\% \times 1,5 = 32,4\% : 360 = 0,090$), a ne $0,104$ po norma satu.

⁶⁶ Ovdje nam se ponavlja problem koji je već viđen kod osoba na znanstveno-nastavnim radnim mjestima na koji smo se u prethodnoj fusnoti podsjetili.

⁶⁷ Vidimo da je 1 kontakt sat u prekovremenom radu manji od 1 kontakt sata u redovnom radu ($0,230$ vs $0,259$) unatoč 50% skupljem satu. To je zbog poznatog razloga: naime, ne mogu se u prekovremeni rad računavati poslovi neizravnih nastavnih aktivnosti (40% radnog vremena).

⁶⁸ Vidi isto ranije u fusnoti kod predavanja na sveučilištima.

II.2.3.2 PROBLEM NEKONZISTENTNIH BROJKI ZA NASTAVNA ZVANJA

Dvostruko veći rad a dvostruko manje vrednovan

Za razliku od znanstveno–nastavnog radnog mjesta vrijednost 1 norma sata u radu iznad norme nije bila propisana na 0,104% osnovne godišnje plaće, već duplo manje: 0,052% osnovne godišnje plaće. Očito je da je 0,052% polovica od 0,104%. Daljnjim izvođenjem dobivamo sljedeće: $37,5\%:0,052=720$ norma sati ili 360 kontakt sati kao maksimalno dopušteno opterećenje osobama na nastavnom radnom mjestu u prekovremenom radu. To je dvostruko više nego što su mogli raditi nastavnici na znanstveno-nastavnim radnim mjestima, ali je dvostruko manje plaćeno.

S obzirom da smo ranije ustanovili da propisana brojka od 37,5% nije ispravna jer predmnijeva nedopušteni broj prekovremenih sati godišnje, valja uzeti u obradu ispravni postotak godišnje plaće, tj. 32,4% na sljedeći način $32,4:0,052=623$ norma sata za rad u prekovremenom. Kako kreatori starog rješenja sigurno nisu zamislili da nastavnici mogu raditi iznad norme baš 623 norma sata, jer za tu brojku ne postoje nikakvi računski niti drugi suvisli razlozi, već su očito htjeli da nastavnici mogu raditi 720 norma sati u prekovremenom radu onda $32,4:720=0,045\%$ osnovne godišnje plaće kao ispravni postotak za 1 norma sat u prekovremenom radu, a ne 0,052 kako je propisano. **To dalje znači da 1 kontakt sat u prekovremenom radu vrijedi 0,090% godišnje osnovne plaće, baš kako smo mi gore drugim putem izračunali.**⁶⁹

Primijetimo da je to točno **dvostruko manje** nego kod osoba na znanstveno-nastavnim radnim mjestima.

Razlozi za takvo rješenje u starom ugovoru

Otvora se pitanje **zašto je starim kolektivnim ugovorom za nastavna radna mjesta određena toliko niža cijena norma sata u prekovremenom radu**. Očito zato da bi predavači mogli za isti postotak svoje godišnje plaće odraditi dvostruko više sati u prekovremenom radu jer nemaju znanstvena opterećenja.⁷⁰ Doduše, predavači nisu morali raditi više od 120 norma sati, tj. 60 kontakt sati u predavanju što znači da ih je stari kolektivni ugovor tako **ipak zaštitio od eksploatacije** (osim ako je netko baš htio raditi toliko za ponuđenu cijenu rada). 720 norma sati⁷¹ više je od 450 radnih sati koliko je uopće bilo dopušteno raditi prekovremeno. Osim toga, vidimo da računica pokazuje da je 1 kontakt sat imao ekvivalent od 1,25 solarna sata⁷² u prekovremenom radu ako polazimo od zakonskog ograničenja od 450 radnih sati. Međutim, takav omjer u stvari poništava popratni rad koji je nužan uz sat predavanja.⁷³

Zaključujemo, ako je predavačima stari ugovor dopustio rad od 720 radnih sati u prekovremenom radu, to onda znači da je stari kolektivni ugovor propisao da su u prekovremenom radu mogli raditi više od 450 solarnih sati, što je svakako nezakonito rješenje.

Možda netko pomisli da to i nije nezakonito zato što za nastavna zvanja u prekovremenom radu 1 kontakt sat predavanja nije trebao biti 2 norma sata, jer je to norma za redovni rad, već treba biti 1,25 norma sati.

Međutim, pravno gledajući to nije točno, jer je norma satima fiksiran odnos među pojedinim oblicima nastave univerzalno, a ne samo za redovni rad (1 sat predavanja vrijedi 2 norma sata ili 2 sata vježbi).

Norma sati nepotrebni

Norma sati nam ništa bitno ne govore osim o odnosu predavanja, seminara i vježbi i samo povećavaju konfuziju. Naime, ovdje se to najbolje razaznaje na nekonzistentnosti u regulaciji između broja norma sati i maksimalnog broja radnih solarnih sati u prekovremenom radu.

U logici norma sati nema dvojbe da je 360 kontakt sati u predavanju isto što i 720 norma sati, a to ne može biti manje od 720 radnih solarnih sati, jer norma sat ne može biti manji od 1 solarnog sata. To se sudara s **logikom ograničenja prekovremenog rada** na 450 radnih solarnih sati, iz čega proizlazi da bi 1 kontakt sat vrijedio svega

⁶⁹ Netko će primijetiti da smo na početku konstatirali da je u prekovremenom radu 1 kontakt sat=1,25 radnih solarnih sati ($450:360=1,25$), a ovdje računamo drugačije da on iznosi 2 norma sata. Objašnjenje slijedi u daljnjem tekstu.

⁷⁰ Vidjeli smo da im je po ispravnoj varijanti obračuna omogućeno da zarade 32,4% svoje godišnje plaće u prekovremenom radu za 360 kontakt sati predavanja što vrijedi 720 norma sati, jer se priznavalo da 1 kontakt sat predavanja vrijedi 2 norma sata baš kao i kod znanstveno-nastavnog osoblja.

⁷¹ Podsjećamo: 1 kontakt sat predavanja = 2 norma sata, a norma sat ne može biti manji od 1 radnog solarnog sata.

⁷² $450:360=1,25$

⁷³ To znači da je radniku na nastavnom radnom mjestu za sve poslove oko 1 kontakt sata predavanja priznato u prekovremenom radu tek 0,25 radnih sati, tj. samo 15 minuta, što je veoma nerealno, jer samo rijetko nastavnik nema tih obveza i samo rijetko ih ima tako malo (ako i nema pripremu, može imati ima obveze prema studentima kojima je držao takvu nastavu).

1,25 radnih sati, što bi tražilo da to bude i 1,25 norma sati, a što opet ne može biti zbog eksplicitne fiksne odredbe starog kolektivnog ugovora o odnosu predavanja i vježbi.

Budući da norma sat ne može biti manji od 1 solarnog radnog sata, imamo proturječje kao posljedicu nedosljednih izračuna u starom ugovoru.

Nama se sada za daljnju analizu otvara pitanje što je relevantnije: izračun broja kontakt sati u prekovremenom radu (360 pa odatle 1,25 radnih sati po 1 kontakt satu) ili definicija broja norma sati po 1 kontakt satu predavanja. Nema dvojbe da je stari ugovor eksplicitno izrazio norma sate kao aksiomsko i ključno mjesto svojih regulacija, što se dodatno još vidi iz daljnjeg teksta.

Takve proturječnosti uklonjene su u novom kolektivnom ugovoru izbacivanjem norma sati. Međutim, ovdje se s njima moramo baviti jer se krećemo unutar odredbi starog kolektivnog ugovora.

Proturječja koja nisu pomirljiva

Podimo od toga da su nam konstante 450 maksimalno dopuštenih radnih sati u prekovremenom radu godišnje, zatim 32,4% maksimalno dopuštene zarade od godišnje plaće (korekcija pogrešne brojke od 37,5%). Provjerimo što je stari ugovor htio. Rekao je da je vrijednost 1 norma sata u prekovremenom radu 0,052% osnovne godišnje plaće. Vidjeli smo da je to neprecizan izračun i objasnili zašto. Nakon korekcije ispravan izračun u okviru intencije starog ugovora daje 0,045%⁷⁴ godišnje plaće kao vrijednost 1 norma sata u prekovremenom radu. Stari ugovor je pokazao da kvocijent i pogrešnih i ispravnih brojki uvijek daje 720 norma sat ($37,5:0,052=720$ i $32,4:0,045=720$). Stoga je jasno da je stari ugovor htio 720 norma sati. To nije napisano niti u jednoj odredbi, ali nedvosmisleno proizlazi iz gornjih premisa. Takvim rješenjima, izgubilo se iz vida zakonsko ograničenje za prekovremeni rad. Dakle, to je očita pogreška koja je te veličine i te odredbe učinila nezakonitim. One se nikako ne mogu tumačiti kao povoljnije pravo za radnika.

Kako je trebalo urediti da bude ispravno?

Ako je pretpostavljeno da nastavnik na znanstveno-nastavnom radnom mjestu može raditi još jednu punu normu u prekovremenom radu, bilo bi logično da je to omogućeno i nastavniku na nastavnom radnom mjestu, tj. da on može raditi još samo 270 kontakt sati u prekovremenom radu. Iz toga proizlazi da je on trebao moći raditi 540 norma sati u prekovremenom radu.

Vrijednost jednog norma sata izraženog kao postotak ili omjer godišnje plaće tada bi iznosio $32,4\%:540=0,060\%$ godišnje plaće, a ne 0,052. Međutim, zbog ograničenja prekovremenog rada niti to nije bilo moguće.

Može najviše 450 norma sati. U tom slučaju je $32,4\%:450=0,072\%$ što se potpuno poklapa s dosadašnjim izračunima do kojih se došlo drugim putem kad se računala vrijednost jednog prekovremenog solarnog sata. Iz toga dalje proizlazi da bi vrijednost 1 kontakt sata u predavanju iznosila $450:270=1,67$ radna solarna sata. Međutim, po starom kolektivnom ugovoru takav ishod nije bio validan jer je ugovorom kao generalna odredba propisano da 1 kontakt sat u predavanju iznosi 2 norma sata ili 2 solarna radna sata, što je isto.

- Iz toga zaključujemo da je **jedino moguće rješenje** bilo opterećenje do **225** kontakt sati u prekovremenom radu kao maksimalno opterećenje, **što je isto toliko koliko je predavačima po novom ugovoru propisano u redovnom radu**, što govori o konzistentnosti novog ugovora u svim aspektima.
- ✓ To dalje znači da se u *prekovremenom* radu nije mogla niti smjela primjenjivati odredba od +20%, ali jeste u redovnom radu.
- ✓ S obzirom da je tada dopuštenje bilo 450 radnih sati u prekovremenom radu (danas je 250 radnih sati), to znači da su tada predavači mogli raditi 225 kontakt sati predavanja u prekovremenom radu, a to znači 450 norma sati, baš toliko koliko je norma bila propisana u redovnom radu, što znači da se u radu iznad norme **moglo raditi još jednu normu**, baš kao i znanstveno-nastavno osoblje (360 norma sati).
- ✓ Međutim, 2 norma sata vrijede najmanje 2 radna solarna sata po defaultu, ali mogu vrijediti i više, a s obzirom da stari ugovor, za razliku od novoga nije regulirao razinu opterećenja u popratnim poslovima po kontakt satu u prekovremenom radu, nastavniku se obveza u prekovremenom radu iznad 2 radna solarna sata nije mogla priznati.

⁷⁴ Odmah se s pravom može primijetiti da je 0,45% za 1 prekovremeni norma sat manje od 0,072% vrijednosti 1 solarnog radnog sata u prekovremenom radu, a rekli smo da 1 norma sat ne može vrijediti manje od 1 solarnog radnog sata. Proturječje je objašnjeno u daljnjem tekstu.

- ✓ Danas, po novom ugovoru ako nastavnici imaju puno opterećenje više ne mogu raditi toliko u prekovremenom radu, već **tek 78 kontakt sati s punim opterećenjem** (ponder 3,2).

S čim dalje u usporedbe?

S obzirom na višestruke nekonzistentnosti otvara se pitanje s čime ići dalje u usporedbe dvaju ugovora s obzirom na sadašnju i prijašnju poziciju zaposlenika u nastavnom zvanju:

1. varijanta slova kolektivnog ugovora i najvjerojatnije primjene (nekonzistentno i nezakonito rješenje)⁷⁵;
2. varijante djelomično konzistentnog i djelomično zakonitog rješenja⁷⁶;
3. varijanta potpuno konzistentnog i zakonitog rješenja⁷⁷;

Pokazuje nam se kao paradoks da potpuno zakonite i potpuno nezakonite varijante daju istu vrijednost osnovne godišnje plaće po 1 kontakt satu predavanja (vidi fusnote). Za daljnje usporedbe treba izabrati varijantu koja može biti najmanje sporna. Teško je očekivati da je s obzirom na nedorečenosti i proturječnosti teksta starog kolektivnog ugovora, itko na našim ustanovama imao cjeloviti uvid u ovu problematiku i analizu da bi primjenjivao varijantu potpune zakonitosti. Usporedbu valja činiti s onim što je najbliže mogućoj primjeni. Varijantu 4, tj. varijantu neplaćanja prekovremenog rada, koja je vjerojatno bila najčešća nećemo koristiti.

II.2.3.3. USPOREDBE PREKOVREMENOG RADA SVEDENE NA BAZU OSNOVNE GODIŠNJE PLAĆE

- **Usporedba 1 kontakt sat u prekovremenom radu svedena na istu bazu osnovne godišnje plaće**
Cilj: valja vidjeti konačni odnos vrijednosti 1 kontakt sata predavanja po starom i novom ugovoru u prekovremenom radu s obzirom na promjenu definicije baze za obračun prekovremenog rada (ukupna godišnja plaća, a ne osnovna). Da bismo to mogli usporediti valja imati istu bazu, uzmimo osnovnu godišnju plaću:

☆ VARIJANTA 1: SLOVO KOLEKTIVNOG UGOVORA - NAJVJEROJATNIJA PRIMJENA U PRAKSI

Kada se i ako se predavačima negdje plaćao prekovremeni rad onda je veoma vjerojatno da se plaćao kako piše u Kolektivnom ugovoru i to pod formulom zvanom „rad iznad norme“ koja je interpretirana kao da to nije prekovremeni rad po Zakonu o radu pa se nisu niti poštovala njegova ograničenja o prekovremenom radu.

✦ za ponder 3,2

- po starom ugovoru 0,104% osnovne godišnje plaće u prekovremenom radu za 1 kontakt sat predavanja⁷⁸ a po novom 0,230% ukupne godišnje plaće;

Svođenje na zajedničku bazu ide ovako:

- da je u novom ugovoru ostala definicija baze za obračun iz starog ugovora onda bi cijena 1 kontakt sata iznosila **121%** više u novom nego po starom ugovoru jer je $0,230:0,104=2,21$

⁷⁵ Propisani maksimum bio je 360 kontakt sati predavanja u prekovremenom radu, tj. 720 norma sati. Ugovor je propisao da se 720 radnih sati može raditi prekovremeno (sasvim nezakonito), ali kada to podijelimo s 360 kontakt sati, dobijemo po 1 kontakt satu predavanja 2 radna sata. 2 radna sata pomnožena s vrijednošću 1 prekovremenog sata daje $2 \times 0,072\% = 0,144\%$ osnovne godišnje plaće, što znači da je vrijednost 1 kontakt sata u prekovremenom radu trebala biti veća za 40 postotnih poena ($0,144 - 0,104 = 0,040$) nego što je bilo ugovorom propisano.

⁷⁶ Propisani maksimum bio je 360 kontakt sati predavanja u prekovremenom radu, tj. 720 norma sati. To znači da je 450 trebalo podijeliti s 360 i dobili smo 1,25 radna solarna sata po 1 kontakt satu predavanja. 1,25 radna sata pomnožena s vrijednošću 1 prekovremenog sata daje $1,25 \times 0,072\% = 0,090\%$ osnovne godišnje plaće, što je manje nego li je propisano (0,104).

⁷⁷ Iz prethodnog poglavlja proizlazi da je zakoniti maksimum bio 225 kontakt sati predavanja u prekovremenom radu. To znači da je 450 trebalo podijeliti s 225 i dobili smo 2 radna solarna po 1 kontakt satu predavanja, a ne 1,25 radna solarna sata. 2 radna sata pomnožena s vrijednošću 1 prekovremenog sata daje $2 \times 0,072\% = 0,144\%$ osnovne godišnje plaće, što znači da je vrijednost 1 kontakt sata u prekovremenom radu trebala biti veća za 40 postotnih poena ($0,144 - 0,104 = 0,040$) nego što je bilo ugovorom propisano.

⁷⁸ Ne smije se pobrkati: to nije 0,104% po 1 norma satu u prekovremenom radu kako piše za znanstveno-nastavna zvanja. Za nastavna zvanja piše da se 1 norma sat isplaćuje po vrijednosti od 0,52% osnovne godišnje plaće, što znači da 2 norma sata ili 1 kontakt sat u predavanju vrijedi $0,052 \times 2 = 0,104\%$ osnovne godišnje plaće.

- ukupna godišnja plaća je međutim najmanje 14% veća, za prosvjetni dodatak, od osnovne godišnje plaće pa je potrebno uvećati postotak cijene 1 kontakt sata za 14% pa proizlazi $0,230 \times 1,14 = 0,262$; $0,104 = 2,52$ ⁷⁹
 - ✓ **Za puni angažman po 1 kontakt satu nastavnik dobije 152% veću cijenu radnog sata nego po starom ugovoru!**
- ✦ **za ponder 2,1**
 - **po starom ugovoru 0,104% osnovne plaće, a po novom 0,151% godišnje plaće u prekovremenom radu za 1 kontakt sat predavanja**
 - da je u novom ugovoru ostala definicija baze za obračun iz starog ugovora onda bi cijena 1 kontakt sata iznosila **45%** više u novom nego po starom ugovoru jer je $0,151 : 0,104 = 1,452$
 - ukupna godišnja plaća je međutim najmanje 14% veća, za prosvjetni dodatak, od osnovne godišnje plaće pa je potrebno uvećati postotak cijene 1 kontakt sata za 14% pa proizlazi $0,151 \times 1,14 = 0,172$; $0,104 = 1,654$ ⁸⁰
 - ✓ **Za polovični angažman po 1 kontakt satu nastavnik dobije 65,4% veću cijenu radnog sata nego po starom ugovoru;**
- ✦ **za ponder 1**
 - **1 kontakt sat vježbi po starom ugovoru 0,104% osnovne plaće, a 1 kontakt sat vježbi po novom ugovoru 0,072% godišnje plaće**
 - da je u novom ugovoru ostala definicija baze za obračun iz starog ugovora onda bi cijena 1 kontakt sata iznosila 30,8% manje u novom nego po starom jer je $0,072 : 0,104 = 0,692$
 - ukupna godišnja plaća je međutim najmanje 14% veća, za prosvjetni dodatak, od osnovne godišnje plaće pa je potrebno uvećati postotak cijene 1 kontakt sata za 14% pa proizlazi $0,072 \times 1,14 = 0,082$; $0,104 = 0,788$ ⁸¹
 - ✓ **Za držanje samo 1 golog kontakt sata nastavnik dobije 21,2% manju cijenu radnog sata nego po starom ugovoru. Usporedba je zapravo bespredmetna**⁸².
- ☆ **VARIJANTA 2: DJELOMIČNO SUKLADNO ZAKONU O RADU**
- ✦ **za ponder 3,2**
 - **po starom ugovoru 0,090% osnovne godišnje plaće u prekovremenom radu za 1 kontakt sat predavanja a po novom 0,230% ukupne godišnje plaće,**
 - $0,230 : 0,090 = 2,56$
 - $0,230 \times 1,14 = 0,262$; $0,090 = 2,91$ ⁸³
 - ✓ **Za puni angažman po 1 kontakt satu nastavnik dobije 191% veću cijenu radnog sata nego po starom ugovoru, gotovo trostruko!**
- ✦ **za ponder 2,1**
 - **po starom ugovoru 0,090% osnovne plaće, a po novom 0,151% godišnje plaće u prekovremenom radu za 1 kontakt sat predavanja**
 - $0,151 : 0,090 = 1,678$
 - $0,151 \times 1,14 = 0,172$; $0,090 = 1,913$ ⁸⁴

⁷⁹ Ili drugim putem $2,21 \times 1,14 = 2,52$; ili trećim putem: cijena prekovremenog sata 0,072% uvećana za 14% daje 0,082% a to pomnoženo s ponderom od 3,2 radna sata za 1 kontakt sat u prekovremenom radu daje 0,262% godišnje plaće. Kada se taj postotak godišnje plaće podijeli s vrijednošću 1 kontakt sata u prekovremenom radu, tj. 0,104% dobijemo 2,52 što znači 152% veću cijenu radnog sata nego po starom ugovoru.

⁸⁰ Ili drugim putem $1,45 \times 1,14 = 1,654$; ili trećim putem: analogija s prethodnom fusnotom.

⁸¹ Ili drugim putem $0,692 \times 1,14 = 0,788$; ili trećim putem: analogija s prethodnim fusnotama

⁸² Ta je usporedba zapravo bespredmetna jer se uspoređuje „goli“ rad (bez ikakvih ex ante i ex post popratnih obaveza po kontakt satu) s nediferenciranom vrijednošću 1 kontakt sata iz starog ugovora, u kojem se krajnje paušalno pretpostavilo da svaki kontakt sat ima puno opterećenje u popratnim poslovima. Ta nediferenciranost ne samo da je onemogućavala suvisle obračune i činila isplatu prekovremenog rada apsurdnom, već je stvarala i grube nepravde.

⁸³ Ili drugim putem $2,56 \times 1,14 = 2,91$; ili trećim putem: cijena prekovremenog sata 0,072% uvećana za 14% daje 0,082% a to pomnoženo s ponderom od 3,2 radna sata za 1 kontakt sat u prekovremenom radu daje 0,262% godišnje plaće. Kada se taj postotak godišnje plaće podijeli s vrijednošću 1 kontakt sata u prekovremenom radu, tj. 0,090% dobijemo 2,91 što znači 191% veću cijenu radnog sata nego po starom ugovoru.

⁸⁴ Ili drugim putem $1,68 \times 1,14 = 1,91$; ili trećim putem: analogija s prethodnom fusnotom.

- ✓ **Za polovični angažman po 1 kontakt satu nastavnik dobije 91,3% veću cijenu radnog sata nego po starom ugovoru;**
- ✦ **za ponder 1**
 - **1 kontakt sat vježbi po starom ugovoru 0,09% osnovne plaće, a 1 kontakt sat vježbi po novom ugovoru 0,072% godišnje plaće**
 - $0,072:0,090=0,8$
 - $0,072 \times 1,14=0,082:0,090=0,0912^{85}$
- ✓ **Za držanje samo 1 golog kontakt sata nastavnik dobije 8,9% manju cijenu radnog sata nego po starom ugovoru (bespredmetna usporedba).**

☆ **VARIJANTA 3: POTPUNO KONZISTENTNA I ZAKONITA RJEŠENJA**

Ovo je u primjeni bila najmanje vjerojatna varijanta zbog razloga koji smo naveli ranije, pa je kao takva malo vjerojatna za usporedbu. Lako se računa analogijom s prethodnim varijantama, a ovdje navodimo samo ishode.

- ✦ **za ponder 3,2**
 - ✓ **Za puni angažman po 1 kontakt satu nastavnik bio dobio 82% veću cijenu radnog sata u prekovremenom radu nego po starom ugovoru, gotovo dvostruko!**
- ✦ **za ponder 2,1**
 - ✓ **Za polovični angažman po 1 kontakt satu nastavnik bi dobio 19,4% veću cijenu radnog sata nego po starom ugovoru;**
- ✦ **za ponder 1**
 - ✓ **Za držanje samo 1 golog kontakt sata nastavnik bi dobio 43% manju cijenu radnog sata nego po starom ugovoru.**

II.2.3.4. ZAKLJUČCI

- **Po starom ugovoru zaposlenik u nastavnom zvanju je mogao odraditi maksimalno u prekovremenom radu 225 kontakt sati predavanja, odnosno 450 norma sati, odnosno 450 radnih solarnih sati.**
- **To je mogao po zakonu, ali budući da kolektivni ugovor za predavače nije bio usklađen sa zakonskim rješenjima i nije pratio zakonske promjene u hodu, njima je prema kolektivnom ugovoru propisano 360 kontakt sati u prekovremenom radu.**
- **Zakonito rješenje od 225 kontakt sati poklapa se s mogućnošću da i predavači u prekovremenom radu mogu raditi još jednu normu, baš kao i znanstveno-nastavno osoblje.**
- **Po novom ugovoru predavač može odraditi maksimalno u prekovremenom radu od 78 do 250 kontakt sati predavanja⁸⁶, odnosno 250 radnih solarnih sati.**
- **Svima koji su imali zaduženja u redovnom radu od 270 kontakt sati nastave pozicija je novim ugovorom dvostruko relaksirana. Smanjena im je nastavna norma, ali je smanjen i fond sati koji trebaju pravdati u stručnom i istraživačkom radu. Prije je to bilo 900 sati, a sada je 405 sati.**
- **Po starom je ugovoru predavač bio plaćen 0,090% (ispravno), odnosno 0,104% (neispravni postotak i neispravna praksa) osnovne godišnje plaće po kontakt satu predavanja u radu iznad norme, a po novom može biti plaćen od 0,072 do 0,230% ukupne godišnje plaće po kontakt satu predavanja, ovisno o popratnim opterećenjima u prekovremenom radu. Kada se to svede na istu bazu, uzmimo na osnovnu godišnju plaću onda je 0,090% (ili 0,104) usporedivo s rasponom od 0,082% do 0,262%.**
- **Vrijednost prekovremenog rada je povećana za predavače. To se vidi u prethodnim brojkama čak i ako usporedimo obračunski neispravni iznos od 0,104% osnovne godišnje plaće za 1 norma sat, odnosno 0,208 za 1 kontakt sat predavanja.**
- **Dramatično povećanje vrijednosti prekovremenog rada za predavače, najbolje se vidi u povećanju vrijednosti 1 kontakt sata u odnosu na prethodno stanje iz starog ugovora. Vrijednost 1 kontakt sata**

⁸⁵ Ili drugim putem $0,08 \times 1,14=0,0912$; ili trećim putem: analogija s prethodnim fusnotama

⁸⁶ 250 maksimalnih sati u prekovremenom radu dijeli se s 3,2 maksimalnim ponderom i daje 78 kontakt sati. Dakle, raspon od 78 do 250 kao maksimalni broj prekovremenih sati ovisi o visini pondera. Za maksimalni ponder od 3,2 maksimalni broj kontakt sati je 78 što vrijedi 250 radnih solarnih sati. Za ponder 1 maksimalni broj kontakt sati je 250.

predavanja predavača s punim opterećenjem u prekovremenom radu povećala se u rasponu od 152% do 191% dok se s polovičnim opterećenjem povećala od 65,4% do 91,3%.

- Vrijednost 1 kontakt sata se naravno smanjila za prekovremeni kontakt sat uz koji nema nikakvog opterećenja u popratnim poslovima (ni pripreme ni obveze prema studentima). Ta je usporedba zapravo bespredmetna jer se uspoređuje s nediferenciranom vrijednošću 1 kontakt sata iz starog ugovora u kojem se nije pretpostavilo da većina kontakt sati u prekovremenom radu nema puno opterećenje s popratnim poslovima.

III. REKAPITULACIJA: USPOREDBA STAROG I NOVOG UGOVORA

✦ PRIMJENA I PLAĆANJE PREKOVREMENOG RADA U NASTAVI

U **primjeni starog ugovora** prekovremeni rad, odnosno rad iznad nastavne norme, najčešće se nije plaćao, a na pojedinim mjestima gdje se ipak plaćao radilo se na način koji nije bio u skladu sa zakonskim normama o ograničenju prekovremenog rada pa niti s kolektivnim ugovorom.

Negdje se **rad iznad norme** nije promatrao u okviru zakonskih ograničenja za prekovremeni rad pa se nije pitalo ima li nastavnik punu normu u znanosti (tj. radi li uopće 50% vremena u znanosti da bi u nastavi mogao evidentirati prekovremeni rad), a također, lako se probijala granica u plaćanju nastavnih sati preko norme pa makar broj takvih sati premašivao zakonska ograničenja. Takav pristup nije bio dopušten niti prema starom Kolektivnom ugovorom, iako se na njega pozivalo, jer neke stvari nisu bile eksplicitno napisane pa su se želje i prohtjevi mogli vaditi iz konteksta.

Takva dosadašnja pogrešna praksa razlog je negativnog raspoloženja onih u sustavu koji se s novim ugovorom moraju prilagoditi zakonskim i ugovornim odredbama o prekovremenom radu.

Zanimljivo, takva nepravilna praksa nikoga nije suviše smetala pa čak niti državu.

Međutim, od takve prakse puno je gora ona koju možemo slobodno nazvati **eksploatacijom nastavničke profesije**, a to je neplaćanje prekovremenog rada, što je nesagledivo šira pojava. Ovaj tekst tome na žalost ne može stati na kraj, ali može pomoći boljem razumijevanju kako ispravno plaćati prekovremeni rad.

Novi ugovor susreće se s otporima upravo na onim kaotičnim mjestima gdje su organizatori posla dopustili grubo kršenje radnih prava nastavnika, neplaćanje prekovremenog rada, nejednaka i pretjerana opterećenja nastavnika... Novi ugovor svojom konzistentnošću, zahtjevima za egzaktnošću i evidencijama, onemogućuje manipulaciju radom nastavnika u visokom školstvu. Zato postoji mogućnost da će se pokušati izigrati.

✦ KONZISTENTNOST I ZAKONITOST

Stari je ugovor u našoj analizi pao na ispitu kada je riječ o obračunavanu prekovremenog rada, tj. rada iznad norme u nastavi, jer smo ustvrdili niz nekonzistentnih i proturječnih rješenja, što je otežavalo ne samo njegovu provođenje već i razumijevanje. U ugovoru su bile unesene numeričke vrijednosti od kojih se polazilo u izgradnji cijelog sustava normiranja, a koje su bile nedovoljno točne, jer se u njihovom izračunavanju nije krenulo od valjanih pretpostavki, zbog čega su nastupile konzekvence koje su ispale neusklađene s pozitivnim propisima.⁸⁷

Neusklađenost teksta starog kolektivnog ugovora s propisima nađena je na više mjesta. Posljedica je to činjenice da stari ugovor nije do kraja precizno razradio primjenu zakonskih rješenja o prekovremenom radu na tako specifičnom i složenom području kao što je visokoškolska nastava i nije rastvorio sve aspekte njegove regulacije.

Kolektivni ugovor bio je ipak prilično konzistentan sa zakonskim propisima do 2010. godine nego iza toga kada su nastupile promjene Zakona o radu u dijelu regulacije prekovremenog rada. 2014. godine je nastupio još jedan krug tih izmjena, baš kada je naš ugovor otkazan, koji je bitno zaoštrio ograničenja prekovremenog rada u cijeloj zemlji. Zanimljivo, veći dio sustava i dalje se držao regulacije iz starog ugovora i nakon što je otkazan, ne prepoznajući da ta regulacija više nije usklađena sa zakonom. Još je zanimljivije, država nije reagirala.

Sadašnji ugovor ne bi naravno bio potpisan da nije bio usklađen sa trenutnim zakonskim rješenjima.

Provjerom kroz ovaj tekst ustanovili smo da su sve numeričke vrijednosti međusobno usklađene te u svim relacijama konzistentne. Usporedba starih i novih rješenja u normativima nije lagana niti jednostavna, jer su novi normativi morali biti prilagođeni zakonskim promjenama koje se tiču tretmana prekovremenog rada, a istovremeno su uveli i nove oblike prekovremenog rada u nastavi i znanosti.

⁸⁷ Tako na primjer, u prekovremenom radu se propisala kolektivnim ugovorom maksimalna zarada od 37,5% osnovne godišnje plaće, a vrijednost 1 norma sata u radu iznad norme vrijedila je 0,104% osnovne godišnje plaće. Iz toga proizlazi da se moglo raditi u prekovremenom radu 360 norma sati (37,5:0,104), tj. još jednu punu normu iz redovnog rada, iako je bila propisana norma od 300 norma sati godišnje. Da su autori sustava računali ograničenja prekovremenog rada na efektivno godišnje radno vrijeme, a ne na ukupno radno vrijeme, onda bi dobili ispravne vrijednosti: maksimalnu zaradu bi ograničili na 32,4% a vrijednost 1 norma sata iznosila bi 0,090% godišnje plaće. Ta nedosljednost izazvala je mnoge druge nedosljednosti od kojih neke imaju nezakonite konzekvence. Primjerice, 37,5% osnovne godišnje plaće odgovara 522 radna solarna sata u prekovremenom radu, a zakonski maksimum dopuštenog broja prekovremenih sati tada je bio 450.

✦ ČITLIVOST I TRANSPARENTNOST

Stari je ugovor osim krivih brojaka koje su bile nekonzistentne s ostalim numeričkim vrijednostima imao i neke tiskarske greške koje su izazivale dvojbe kod ambicioznog čitatelja koji ga je htio razumjeti. U ovoj analizi smo upozorili na takve **tiskarske pogreške** koje se tiču asistenata.

Samim time što su uklonjena proturječja i krivi izračuni novi kolektivni ugovor je podigao razinu svoje čitljivosti. Potpuna konzistentnost, diferenciranost, veći stupanj egzaktnosti i visoki stupanj preciznosti u novom ugovoru doprinose i većoj transparentnosti cijelog sustava.

✦ PREDNOSTI NOVOG SUSTAVA NORMIRANJA RADA I KORISTI ZA ZAPOSLENIKE

1. S obzirom da je **opterećenje** u izravnoj nastavi **smanjeno** za većinu nastavnika sa de facto 180 kontakt sati na 150 kontakt sati to je u praksi podiglo vrijednost 1 kontakt sata izraženo u radnim solarnim satima za većinu nastavnika. Istovremeno, u suprotnom smjeru je djelovalo smanjenje fonda sati u nastavi s 50% na 45% ukupnog radnog vremena nastavnika. Bilanca za nastavnike je pozitivna ako se gleda koliko se radnih sati priznaje za jedan sat proveden u predavaonici.
NOTA BENE! Međutim, **nije važno koliko je nastavnik proveo u predavaonici**, već **koliko ukupno radi za sate provedene u predavaonici**. Samo je to održiva logika s kojom se može operirati u konzistentnom sustavu. **Bavljenje time koliko radimo kontakt sati ne odgovara na pitanje koliko radimo doista**. Iz konstatacije o tome koliko radimo kontakt sati ne može se izvući kvalitetan zaključak o opterećenjima i cijeni rada. Zbog toga vrijednost 1 kontakt sata u prekovremenom radu nije više zapisana u kolektivnom ugovoru, kao što je bila zapisana vrijednost 1 norma sata.
2. Nije niti mogla biti zapisana, jer sada imamo **tri vrste kontakt sati** od kojih svaki ima svoje ekvivalente potrebnih radnih sati (pondere). Diferenciramo ih prema tome veže li se na 1 sat predavanja (ili vježbi) u predavaonici puni angažman po jednom kontakt satu u pripremi (ex ante) i radu sa studentima (ex post poslovima), ili tek polovični (samo ex ante ili samo ex post poslovi) ili nemaju niti jedno niti drugo. Tim diferenciranjem kontakt sati uklonjen je **jedan od najvećih nedostataka starog kolektivnog ugovora**. Naime, do sada se nije moglo praviti razliku između nastave koja traži pripremu ili/i rad sa studentima, od one koja to ne traži ili traži djelomično.
U tekstu možete pronaći vrijednosti kontakt sati prema pojedinim nastavnim radnim mjestima u redovnom i prekovremenom radu, prema karakteru nastave koji drže i sve to uspoređujući rješenja u novom sa starim kolektivnim ugovorom.
3. Na cijenu rada izrazito pozitivno djeluje promjena baze za obračun radnog sata u prekovremenom radu. Po starom ugovoru postotak godišnje plaće za 1 norma sat se primjenjivao na **osnovnu** godišnju plaću a to znači osnovica x koeficijent x dodatak za staž. Po novom ugovoru postotak za 1 kontakt se primjenjuje na **ukupnu** godišnju plaću. S obzirom da godišnja plaća uključuje dva dodatka, 15% za doktorat i 14% prosvjetni dodatak te dodatak za posebne uvjete rada, to znači da je baza najmanje 29% veća pa treba znati da u apsolutnom iznosu ove pondere treba uvećati najmanje za toliko posto. Izračunali smo da u **prekovremenom radu**:
 - za puni angažman po 1 kontakt satu predavanja nastavnik na znanstveno-nastavnom radnom mjestu dobije 65% veću cijenu nego po obračunu po starom ugovoru;
 - za polovični angažman po 1 kontakt satu nastavnik dobije 8,3% veću cijenu nego po starom ugovoru;⁸⁸
 - za držanje 1 golog kontakt sata nastavnik dobije 48% manju cijenu nego po starom ugovoru.⁸⁹

⁸⁸ Vidi Poglavlje II.2.1.2. pod nazivom *Usporedbe prekovremenog rada svedene na istu bazu godišnje plaće*. Usporedbu smo radili na temelju ispravnog obračunavanja cijene 1 norma sata. U tekstu postoji i druga usporedba s logički, aritmetički i zakonski neodrživom cijenom 1 norma sata, koja je, međutim, upisana u tekst starog ugovora. U toj usporedbi rezultati su nešto manje povoljni od ovih. U biti nije previše važno kakvi su rezultati kada je kriterij kontakt sat. Objasnili smo pod točkom 1 zašto je taj kriterij zapravo nerelevantan. Relevantna je samo cijena radnog solarnog sata kao postotak ukupne godišnje plaće, a ona je uvijek ista u postotku i u starom i u novom ugovoru. U stvarnosti je, međutim, ona najmanje 29% veća kada se izražava u novcu zbog promjene baze za obračun od osnovne na ukupnu godišnju plaću.

⁸⁹ Ta usporedba pod ovom alinejom je bespredmetna jer se uspoređuje „goli“ rad (bez ikakvih ex ante i ex post popratnih obaveza po kontakt satu) s *nediferenciranom vrijednošću* 1 kontakt sata iz starog ugovora, u kojem se krajnje paušalno pretpostavilo da svaki kontakt sat ima puno opterećenje u popratnim poslovima.

Vidimo da je novi ugovor povećao prosječno vrijednost kontakt sata u prekovremenom radu, pogotovo onoga koji traži ex ante ili/i ex post rad. Ako pogledamo gornje brojke tek onda možemo vidjeti koliko je određivanje **jedinstvene paušalne vrijednosti za svaki od tih vrsta neposredne kontakt** nastave bilo **nepravedno i nerazumno**. Goli kontakt sat, bez pripreme i bez obaveza prema studentima, bio je precijenjen za 48% dok je predavanje sa cjelokupnom pripremom i naknadnim radom sa studentima bilo podcijenjeno za 65%. To sigurno nije bilo nagrađivanje prema radu, već jedno nestimulativno reguliranje.

4. Posebno je novi sustav normiranja ispao povoljan za **nastavna zvanja** (predavače i više predavače). Razlog tome ne leži u želji da se posebno promoviraju ove kategorije zaposlenika, već zato što je konzistentna analiza i obračun razotkrio da je njihov položaj u starom ugovoru bio podcijenjen. Dramatično povećanje vrijednosti prekovremenog rada za predavače, najbolje se vidi u povećanju vrijednosti 1 kontakt sata u odnosu na stanje iz starog ugovora. Vrijednost 1 kontakt sata predavanja predavača s punim opterećenjem u prekovremenom radu povećala se za 152% dok se s polovičnim opterećenjem povećala za 65,4%.

✦ UZROK NEKIH SMANJENIH MOGUĆNOSTI

Prava naših članova su prilično veća u novoj regulaciji normiranja, nego u starom ugovoru, gledajući ukupnu bilancu. Međutim, neke su mogućnosti i prava u sadašnjem vremenu smanjena. Po starom kolektivnom ugovoru, **moglo se** raditi prekovremeno u nastavi gotovo dvostruko više nego danas pa se **moglo time i zaraditi više**. Smanjenje tih mogućnosti nije **konzekvenca** novog kolektivnog ugovora, već **današnjeg režima prekovremenog rada** u Zakonu o radu, kojemu se novi kolektivni ugovor morao prilagoditi.

Novi kolektivni ugovor niti jedna Vlada ne bi htjela sklopiti ako nije usklađen s važećom zakonskom regulativom! Najbolji primjer u ovom smislu je raspoloživa zakonska količina prekovremenog rada i mogućnost zarada u prekovremenom radu u nastavi. Te su mogućnosti bitno reducirane zato što je broj dopuštenih prekovremenih sati po Zakonu o radu pao s 450 na 180 po zakonu, odnosno 250 maksimalno, ako se ugovori kolektivnim ugovorom (što je Sindikat i učinio). Za razliku od ovoga umanjenja proizašlog iz zakonskih promjena, novi je kolektivni ugovor donio povećana prava u odnosu na stari ugovor.

✦ VAŽNE SLIČNOSTI STAROG I NOVOG SUSTAVA NORMIRANJA RADA

1. I u starom i u novom ugovoru **cijena 1 kontakt sata predavanja u prekovremenom radu bila je niža nego cijena u redovnom radu**. Iako na prvi pogled veoma čudno, to je zapravo sasvim očekivano. Zašto je to tako? Za usporedbu redovnog i prekovremenog rada ne može kriterij biti broj kontakt sati, jer se za jedan kontakt sat prekovremenog rada u pravilu radi manje solarnih radnih sati nego za jedan kontakt sat u redovnom radu. Detaljnije vidi u tekstu. Ako bi netko površno zaključio da su time nastavnici oštećeni, to bi bilo pogrešno.
2. Da nastavnici nisu oštećeni vidi se to po **cijeni 1 radnog solarnog sata** u redovnom radu i u prekovremenom radu. Ta cijena rada uvijek mora biti ista, i u starom i u novom ugovoru. U redovnom radu je 1 solarni radni sat 0,048% godišnje plaće, dok u prekovremenom on iznosi 0,072% godišnje plaće, što znači 50% više. To je pravi referentni pokazatelj pravedne valorizacije prekovremenog rada, a ne vrijednost kontakt sata, koji može, ovisno o vrsti, povlačiti sa sobom različite količine radnih solarnih sati.
3. S obzirom da je i po starom (manje vidljivo) i po novom ugovoru (eksplicitno) bilo **nužno norma sate**, a danas kontakt sate, **transformirati u solarne radne sate**, usporedba propisanih, odnosno odrađenih solarnih sati rada u redovnom i u prekovremenom nastavnom radu jedina je smisljena i relevantna.

✦ NEKE METODOLOŠKE RAZLIKE IZMEĐU STAROG I NOVOG SUSTAVA NORMIRANJA RADA

1. Novi ugovor, za razliku od starog, nije propisao **postotak maksimalne zarade** u prekovremenom radu, već se do njega dolazi računanjem. Niti **vrijednost 1 kontakt sata** u prekovremenom radu nije više zapisana u samom tekstu, kao što je bila zapisana vrijednost 1 norma sata, već je ona obračunska izvedenica iz diferenciranih vrsta i oblika prekovremene nastave (istovrsna ili raznovrsna nastava, nastava s punim, djelomičnim opterećenjem i gola nastava) te varira od 0,072% godišnje plaće po kontakt satu prekovremenog rada do 0,259% godišnje plaće.
2. Veoma je zanimljivo i korisno razumjeti **logiku starog ugovora** da bi se razumjela **logika novoga** i da bi se vidjelo u čemu je i koliko je velika razlika između dva tipa pristupa. Za one koje zanima u tekstu mogu naći

koja su proturječja starog kolektivnog ugovora i kako je došlo do toga da se u radu iznad norme moglo raditi jednu punu normu u redovnom radu i drugu u prekovremenom radu.

3. Dokazujemo da **puna norma zapravo i nije bila 300 norma sati**, već se najčešće provodila i obračunavala na **360 norma sati**, a što je **indirektno** preko regulacije prekovremenog rada **tretirao i sam kolektivni ugovor**.
4. U novom ugovoru **zamjenjujemo norma sate s kontakt satima**. Pokazalo se da norma sati nemaju relevantnu svrhu već su puka redundancija u sustavu koja povećava njegovu konfuziju. Naime, norma sati nam ništa bitno ne govore osim o odnosu predavanja, seminara i vježbi, koji uostalom ne odgovaraju realnim odnosima na mnogim ustanovama. U starom ugovoru oni imaju karakter fiksnog aksiomskog mjesta za sve daljnje regulacije, što dovodi do apsurdna, a što se najbolje vidi u tekstu ove analize na primjeru predavača. S druge strane, s kontakt satima sve je transparentnije, egzaktnije, jednostavnije, ali, nota bene, i potentnije za objektivniju, precizniju i pravedniju valorizaciju radnih opterećenja.
5. U analizi objašnjavamo **po kojoj cijeni** redovne i prekovremene radne sate **treba obračunavati po novom ugovoru**, a to uspoređujemo s cijenama u starom ugovoru.
6. U starom ugovoru nije bilo **repetitivne** nastave. Nju nije bilo moguće izbjeći, unatoč željama, jer je ona nužna i logična konzekvenca bilo kojeg suvislog i razrađenog sustava normiranja. Ako postoji prekovremeni rad s različitom valorizacijom pojedinog kontakt sata ovisno o postojanju ex ante, odnosno, ex post poslova, onda je neminovno da se isto to mora protegnuti i u redovnom radu. U prekovremenom radu nema potrebe za uvođenjem repetitivne nastave, jer je ona istovjetna golom kontakt satu (bez pripreme i bez rada sa studentima), odnosno ponderu 1 pri obračunu prekovremenog rada.
7. Jedan broj suptilnih **metodoloških razlika** otkrilo se i nama samima u pisanju tekstu. Primjerice, kada računamo **broj dopuštenih radnih sati u prekovremenom radu**, moramo za bazu uzeti **efektivni fond godišnjih** radnih sati, tj. 1800 radnih sati iz novog kolektivnog ugovora. Međutim, kada govorimo **o cijeni rada** tada je neizbježno za bazu uzimati **ukupni fond** godišnjih radnih sati, tj. 2088. Zašto je to tako objašnjeno je u tekstu.

✦ ZAŠTO SE SINDIKAT NIJE ZALOŽIO UKLONITI SLABOSTI STAROG UGOVORA

Najvažniji razlog bila je politička ili taktička nemogućnost otvaranja bilo kojeg pitanja u vrijeme velikog pritiska hrvatskih vlada na plaće i prava radnika tijekom financijske krize. Svako otvaranje nekog pitanja u kolektivnom ugovoru, nosilo je rizik intervencija u druga prava sadržana u ugovoru ili čak otkazivanje ugovora. Bolje ćemo razumjeti te kaotične okolnosti ako znamo da su napetosti završile krajem 2013. godine protupravnim otkazivanjem kolektivnog ugovora od strane ministra Jovanovića. Idućih pet godina nismo imali kolektivni ugovor i uzalud smo pregovarali s nekompetentnim ministrima i njihovim ekipama. Drugi razlog, istini za volju, leži u tome da niti mi u Sindikatu nismo bili svjesni, sve do ove analize, baš svih proturječja samog starog ugovora. Neka za koja smo znali, nismo otvarali iz gore opisanih razloga. I na koncu, na kreiranje prvog sustava normiranja rada u našem kolektivnom ugovoru, još kasnih devedesetih, presudno su utjecali nastavnici sa sveučilišta u okviru vladinog pregovaračkog tima. Oni nisu ostajali na funkcijama tijekom višekratnih promjena radnog zakonodavstva pa sa strane vlasti nije imao tko na te promjene upozoriti.

✦ ZAKLJUČNE NAPOMENE

Ovaj veoma složeni analitički pokušaj, vjerojatno težak i za čitanje, tražio je puno strpljivog rada i promišljanja. Uspoređivanje dva kolektivna ugovora ispalo je znatno zahtjevnije nego što smo mislili i otvorilo mnogo neočekivanih uvida. To samo potvrđuje koliko je sustav visokog obrazovanja sam po sebi složen. Teško ga je razumjeti i kreativno obraditi čak i ljudima unutar sustava, a kamoli onima izvan njega. Zato je ovaj rad doista dragocjeni pokušaj, koji bi trebao biti pomoć svima na svim visokoškolskim ustanovama. Svaka primjedba ili uočena pogreška više je nego dobro došla. Nesklonost s kojom su neki krugovi na sveučilištu dočekali kolektivni ugovor posljedica je nekoliko faktora. Zbog složenosti samog pitanja postoji nerazumijevanje i nevoljkost da se problem apsorbira. Složenost stvarnosti mora se zrcaliti i u složenosti regulacije. Ne može drugačije. U suprotnom imamo grubu jednostavnost koja uvijek ima za posljedicu nejednaki položaj ljudi, bez pravedne kompenzacije za veći rad, što je česti slučaj danas u sustavu.

Odgovorno tvrdimo da je novi kolektivni ugovor najjednostavnija regulacija složenog sustava i njegovih potreba pri disponiranju radnih opterećenja, na korist svih, kako organizatora posla, tako i radnika, jer omogućuje čiste račune, transparentne i pravedne relacije kada se radi o plaćanju rada sukladno radnom doprinosu.

Sukob sveučilišne i izvršne vlasti, na žalost, dodatni je uteg pozitivnom pristupu novom sustavu normiranja.

Neki koji se nisu potrudili svladati gradivo novog kolektivnog ugovora znali bi reći da je stari ugovor bio bolji od novoga. Kao što iz ove analize vidimo: NIJE!!

I na koncu, u ovom teškom poslu, pomogao mi je gospodin Matija **Kroflin**, makroekonomist Sindikata, kojemu se zahvaljujem na važnom analitičkom doprinosu oko analize normiranja nastavnih radna mjesta.

U Zagrebu, 9. lipnja 2020. godine

Vilim **Ribić**, glavni tajnik Sindikata znanosti i
voditelj pregovaračkog tima Sindikata u pregovorima za Kolektivni ugovor 2014-2018